

Hind 2,24 € / 35,05 kr

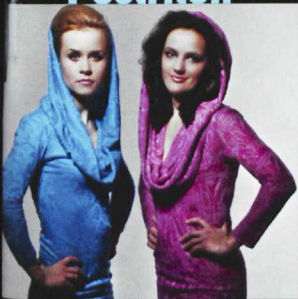
HEA LAPS

JA TEMA SÕBRAD JA SUGULASED

3 2011

Positritel:

Evelin Pang
ja Hele Kõrve

Tanel Padar ja Ines

Roosad
Käärid

Puude
kuningas

Tere,
kännivares!

makeelepäev

Tuulelapsed 2011

Sulavalt sooja ja mõnusat märtsikuud, armsad sõbrad ja sugulased! Nüüd teeme teatavaks meie jaanuarinumbris välja kuulutatud võistluste võitjad!

Lõuna-eeslaste auhinnad toimetame nagu ikka Tartu O. Lutsu nim. Keskraamatukogu lasteosakonda (Kompanii 3/5, Tartu), Põhja-, Lääne- ja Ida-Eestis elavate laste preemiad ootavad neid Kullo Lastegaleriis (Tallinn, Kuninga 6). Kellel on muid soovide ettepanekuid, neil palume need toimetusele saata e- või tavaposti teel!

RASMUS REINARU Suure-Jaani vallast, **INDREK NIINEMETS** ja **HEIKI SÄDEM** Väike-Maarjast, **TAUNO HÜNNONEN** ja **ATS-JOONAS KÖLU** Laevast, **KARL-MART KONKA** Puurmanist, **MANN RASK** Luunja vallast ning **KAIA-KARMEN ARUSTE**, **ROBIN JÄATMA** ja **JOOSEP KÄÄRIKU** Türitl.

Hot Wheelsi mudelautod võitsid

PARIMAD LEIUTAJAD

näikse õppivat Türi Gümnaasiumis, kuhu lähevad kõik leiutaja-auhinnad. Lauamängud võitsid seekord **LAURA-MARIE REIER**, **SANDER RANDE** ja **KÄTLIN LANGEPAUR**.

Ristsõna-auhinna – Kuldsed Trio kogupereplaadi – tõi loosiõnn **LEANA LIIVERILE** ja **JURI VOLODINILE** Tallinnast.

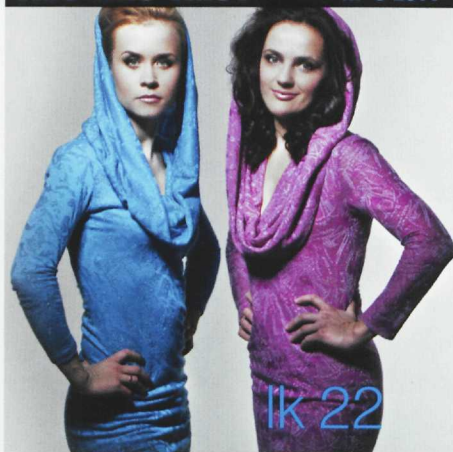
Jaanuarikuu viktoriini auhinnaraamatu võitis **KRISTINA OJA** Vokast.

Lembitu-mõistatuse preemiaraamatu saab **MARILIIS MAAMÄGI** Rakverest.

Väike täpsustus: jaanuarinumbris jäi märkimata kaanepildi autori nimi. Selle kauni töö autor on **MARIA NAULAINEN** Rahumäe Põhikoolist.

Kes-Mis-Kus?

Nr 3-2011

Kaanepilt: Piret Kuusik Kullo Lastegalerii näituselt

- 3 Maali Kuke, Mikk Mähari, Janika Ojamäe ja Leelo Tungla luulet
- 4 Armo Sepandi puude kuningast
- 6 Rahumäe Põhikooli ilusad sõled
- 7 Kirjalaps: Iugusid Lohusuust ja Vilustest
- 8 Tiit Kändler vikerkaarevärvidest
- 10 Margret Rand, „Härä Varhajoto suusatab“
- 12 Viktoriini, Lembitu mõistatus
- 13 Naeru-uss
- 14 Anna-Maria intervjuu Marta Laanega
- 15 Mustkunstnik Ande uus trikk
- 16 Ingel Unduski „Esimene kohtumine“
- 18 Kristina Kruuse Roosadest Kääridest
- 19 Peep Veedla künnivaresest
- 21 Poster 1 Ines, Tanel Padar
- 22 Poster 2 Hele Kõrve, Evelin Pang
- 25 Mis uudist?
- 26 Südameleht uisutamises
- 27 Ilmar Trulli ristsõna
- 28 Pipi Pikksukk tervitab
- 29 Ilmar Tomuski uus Volli-jutt
- 30 Osavnäpp Lully Gustavsoni lilled
- 31 Sandra Söögimurk: vastlapäevaks
- 32 Valguta laste liikluslood
- 33 Autonimedest
- 34 Barbindus: Kaks pead ikka kaks pead!
- 35 Reet Mängel-Juuse koomiks
- 36 Paetisme
- 37 Kinouudis: sangarilik sisalik Rango
- 38 Tuulelapse Jõgeval
- 39 Irise näovärvikool: lihtne, kuid pitsiliselt peen
- 40 Sõber Veltzi rokikool: The Platters
- 42 Kassijutte siit ja sealt
- 43 Kilingi-Nõmme koolilaste kassid

Väljaandja: Mittetulundusühing Hea Laps Harju 1, 10146 Tallinn Tel: 631 44 28 Hea.Laps@mail.ee

Tellimisinfo: Ajakirja saab tellida kõigist Eestimaa postkontoritest ja Hea Lapse veebilehelt www.healaps.ee/tellimine

Trükk: Reusner

Ajakiri Hea Laps ilmub kord kuus

Toimetaja Leelo Tungal, leelo@healaps.ee

Levijuht Andrus Lauringson, andrus@healaps.ee

Kujundaja Vivika Kalt, vivika@healaps.ee

Leelo Tungal

Emakeelepäevaks

Igäühel meist on sõpru mitmeid-setmeid ja neid ajapikku juurde tuleb veel. Hea on vahetada sõpradega mõtteid – olgu kohtudes või olgu kirja teel. Võõraid keeli vabalt kõnelda on vahva – küllap tead ja küllap veendud veel ja veel: igal väikese ja iga suure rahva meelest ilusaim on tema emakeel.

Emakeel jääb sinu kõrva helisema, nagu ema sulle omaseks saab ta. Pole ühtki keelt, kus puuduks sõna „ema“ ega sellistki, kus puuduks „isamaa“. Muutub emakeel justnagu sina ise – elab, tarkust kogub nagu koolilaps. Lihtsaid sõnu teadsid siis, kui olid pisem, nüüd on mõtted juba läinud keerukaks.

Igas keeles kõlab isemoodi „ema“, isamaad on veidi erinevad ka. Aga armastus on siiski kõigil sama: armas ema, emakeel ja isamaa.

Mu emme

Mu emme on laulukooris ning mina istun siin arvutitoolis. Mul kurb on meel ja emme ei tule koju veel. Ma ootan teda nii väga, kuid ikka koju ei tule teda. Oi, kes seal uksele koputab, saapaid lumest puhtaks soputab? See on meie emme, ta siia sätib samme. Ma nii väga teda ootasin ja uksele vahe sisse praotasin. Ma musi andsin talle ja vaatasin ta silmi halle. Siis läksin magama ma ja unemusi tuli tegema ta. Ja sel hetkel jäin mõtlema ma, kui ilus on ikka me Eestimaa! Ja samuti emad ja isad, kes on nii targad ja visad.

Maali Kukkk Olustvere Põhikoolist

Eestimaa, mu kodumaa

Eestimaa, mu kodumaa, sind ei iial jätta saa! Peipsi järv ja Soome laht, lainteharjal valge vaht.

Kõik on armas, mis sa andnud, sülemiga siia kandnud. Ka männimets ja rukkipeld, nii värskest lõhnava muld.

Ja kastest lõhnava heinamaa oled armastusest loonud sa. Eestimaa, mu kodumaa, sind ei iial jätta ma!

Mikk Mähär Tartu Emajõe Koolist

Täname Kultuuriministeeriumi, Kultuurkapitali ja Hasartmängumaksufondi.

Suur aitäh Haridus- ja Teadusministeeriumile, kes tellis ajakirja meie põhikoolidele!

Puude kuningas

Harilik tamm (*Quercus robur* L.)

on Eesti parkide ja kalmistute üks suurejoonelisemaid ja võimsamaid puud, mida on sageli kutsutud ka puude kuningaks. Lisaks üksikutele tammehiiglastele on meil säilinud mitmeid kuulsaid tammikuid ja tammesalusid, nagu näiteks Mihkli tammik Pärnumaal, Saue ja Lehmja tammikud Harjumaal ning Loode tammik Saaremaal. Looduslikke tammesid ja tammikuid võib enamasti kasvamas leida viljakamatel, kuivadel või parasniisketel muldadel. See on kunagiste suurte tammemetsadele samas ka saatuslikuks saanud, sest tammede kasvamise järgi otsustati vanasti, kuhu oleks kõige mõistlikum rajada põllumaa: vanarahvale oli teada, et sinna, kus kasvavad tammed, saab rajada ka keskmisest viljakama põllumaa. Seega kahanesid meie tammemetsad võrdväarselt põllumaade laienemisega. Kesk- ja Lõuna-Eesti viljakamatel aladelt ongi tammikud tänaseks praktiliselt kadunud, siiani säilinud suuremad tammikud kasvavad peamiselt Lääne-Eesti ja Saaremaa vähemviljakatel muldadel.

Maailmas leiduvast ligemale 600st tammeliigist kasvab meil looduslikult vaid **harilik tamm**.

Tamm kuulub pöögiliste sugukonda tamme perekonda. Hariliku tamme puukroon on kerakujuline, suur ja haruline. Tüvi on jäme, 1 – 1,5 m läbimõõdus, kuid vana puu võib olla ka märksa jämedam. **Euroopa jämedaimes tüvega tamm** kannab Kvilli tamme nime ja kasvab Rootsis, selle hiiglaste tüveümberrõõm on rinnakõrguselt (st. 1.3 meetri kõrguselt) mõõdetuna pisut üle 14 meetri.

Hariliku tamme lehed on äraspidimunajad, 7 – 40 cm pikad, kummastki servast kolme hõlmaga. Talvel lehed kuivavad, kuid erinevalt teistest lehtpuudest suur osa lehti ei varise, vaid jääb puule kevadeni. Selles mõttes on tamme tänu iseloomulikule korbatunud puutüvele ning sopilistele ja nahkjatele lehtedele lihtne ära tunda ka hilissügisel ja talvel, kui teised puud on oma lehestiku juba ammu maha lasknud. Lehed jäävad okstele "talvituma" lihtsalt põhjusel: siinsed suved kipuvad tammele lihtsalt liialt lühikeseks jääma.

Tamm on ühekojaline puu, mis õitseb mais. Õied on ühesoolised ja väikesed, kuni 2 mm läbimõõdus. Isasõies on 6 – 10 tolmukat. Vili on tõru. Tõrud on pruunid, 1,5 – 3,5 cm pikad ja asuvad rohelistes hoidikus, mis neid kinni hoiab, kuid katab ainult umbes veerandi ulatuses. Tõrud saavad valmis oktoobris ja pudenevad esimeste külmadega. Arheoloogilised uurimised on avastanud, et umbes viis tuhat aastat tagasi, enne maaviljeluse algust, kasutati tammetõrujahu leivaküpsetamiseks. Eestis jahvatati tammetõrusid peamiselt sigade söögiks veel möödunud sajandilgi.

Harilik tamm kasvab suuremas osas Euroopast, samuti Väike-Aasias ja Kaukaasias, kohati ka Põhja-Aafrikas. Tamm ei kasva Põhja-Euroopas ega stepis. Põhjanaanabrite soomlaste lõunarannik on siinkandis tamme leviku põhjapiiriks.

Maailmas on rajatud palju **tammeistandusi**. Tammeput on kõva ja vastupidav, sellist vajatakse eelkõige mööbli jaoks ja siseviimistlustöödel. Aastarõngad eristuvad selgesti. Puit on väga vastupidav nii putukate kui ka erinevate seente ja kahjurite rünnakutele. Tamme on aastasadu valmistatud vastupidavust nõudvaid majapidamistarbeid. Vanarahva seas on käibele läinud fraas, et tamm on "talumehe raud". Tamme valmistati näiteks tuulikute kõige suuremat vastupidavust vajanud osad (suured hammasrattad) ning tamme oli harilikult ka sepaalasi kandnud pakk. Lõunapoolses Euroopas on tamm olnud põhiliseks veinivaatide valmistamise materjaliks, andes veinile või konjakile iseloomuliku "tammise järelemaitse". **Euroopa suurimad ja vanemaid** siiani säilinud inimese poolt istutatud tammikuid asub Rootsis, kus see on olnud riikliku tähtsusega mets, Rootsi kunagise purje-laevastiku peamine puiduvaru. Kõige hinnalisemaks tammeputuks peetakse "musta tamme", mida loetakse isegi vääris-puiduks. Musta tamme omapäraks on see, et ta puit vee ja niiskuse käes mitte ei pehki, vaid muutub veelgi tugevamaks.

Tamm on tähtsal kohal ökosüsteemides. Arvukad putukad elavad tamme lehtedes, õites ja tõrudes. Tõrud moodustavad väärtusliku toiduallika pisiimetajatele ja lindudele, kes talveks tõrusid endale tagavaraks koguvad. Eriti tuntud on selle poolest oravad ja pasknäädid. Pasknäädid võib pidada tamme peamiseks looduslikuks levitajaks, kuna tammetõrud on selle linnu peamiseks toiduartiklaks. Pasknäädid matavad tõrusid vigastamatul kujul maha ja need lähevad neil sageli kaduma ning hakkavad isetahtsi kasvama. Pasknäär oli ammu enne seda, kui inimesed tammesid istutama hakkasid, põhiline tamme levitaja.

Eesti vanimad ja suurimad tammed

Eesti teadaolev vanim ja ühtlasi jämedaim puu on **Tamme-Lauri tamm**, mis kasvab Võrumaal Urvestes Tamme-Lauri talu maal. Puu vanuseks on mõõdetud 680 aastat ja ümbermõõduks rinnakõrguselt 825 cm, kõrguseks 16 meetrit. See on teadaolevalt kogu **Eesti vanim puu**. Pärimuses räägitakse, et Tamme-Lauri tamm läinud kasvama Rootsi kuninga poolt maasse löödud vehmrist ehk vankri aisast. Vanarahva arvates elas tammes tulejumal Laurits. Tamme seostamine pikse ja

tulega ulatub kaugemale eelkristlikku aega. Vanas Roomas oli tamm pühendatud Jupiterile, muinas-Skandinaavias Thorile, leedulastel Perkunasele. Tamm on lisaks meile püha puu nii germaanlastel kui balti rahvastel. Tamme ja pikset seob ka tõsiteaduslik fakt, et tamme suur sammassjuur ulatub sügavale maa sisse kui teistel puudel (kohati isegi 10 meetrist sügavamale), küündides sageli välja kuni põhjaveeni. Niiviisi ongi keset lagedat seisev võimas puuhiiglane sageli justkui looduslikuks piksevardaks. Ka Tamme-Lauri tamme on väikordult tabanud, mida tõendavad mitmed ülalt alla ulatuvad kinnikasvanud lõhed puu tüves. Et meie puudekuningat edaspidiste välgukahjustuste eest kaitsta, on nüüd puu võrassa peidetud päris piksevarras. Tamme-Lauri tamme on 1968. aastal jäädvustanud kunstnik Günther Friedrich Reindorff ja sama puu on kujutatud ka äsja käibelt kadunud

Eesti teadaolev vanim ja ühtlasi jämedaim puu on Tamme-Lauri tamm, mis kasvab Võrumaal Urvestes Tamme-Lauri talu maal.

Eesti 10-kroonisel rahatähel.

Eesti teadaolevalt **kõrgeim** (36,5 m) harilik tamm kasvab Audru mõisa pargis. Sagadi mõisa pargis kasvab tamm, mille kõrguseks on mõõdetud 32,6 m.

Tamm võib elada mitusada, isegi tuhatkond aastat vanaks. Maailma vanimate tamme vanuseks on määratud **isegi üle tuhande aasta**. Paljusid vanemaid puid on tagasi lõigatud või juurevõsuden maha raiutud. Mõlemad kärpimistehnikad pikendavad puu eluiga ja võib-olla ka tervist.

Leedus Stelmužes on arvatavasti **Euroopa kõige vanem tamm**, mille iga öeldakse olevat **1500 aastat**. Taanis Jaegerspris kasvatatakse umbes 1200 aasta vanune tamm, mille nimi on Kongeegen ehk Tammekuningas.

Tamm on läbi ajaloo olnud tuntud kui tugevuse ja vastupidavuse sümbol. Ta on valitud **mitmete riikide rahvuspuuks**, siia hulka kuuluvad riigid nagu Saksamaa, Ameerika Ühendriigid, Inglismaa, Eesti, Läti, Leedu, Poola, Bulgaaria ja Prantsusmaa. Eesti riigivappi ümbritsevad kuldsed tammelehtedega oksad. Samuti on tamm mitmete maade poliitiliste parteide (näiteks Inglise konservatiivide) ja looduskaitseseühingute sümbol. Eesti NSV-s oli tammeleht looduskaitsese sümbol. Looduskaitsealuste objektide juurde paigaldatud siltidel oli kujutatud püstine tammeleht.

Eesti kõige levinuim perekonnanimi on Tamm. Tamme-pärjad on ehtinud paljude meie olümpiasangarite õlgu. Lätlastel on tänini säilinud ilus komme, et kõik Janised kannavad jaanipäeval tammeokstest pärgi.

Tallinna Rahumäe Põhikooli kunstiõpilaste töid

14. märtsil on
emakeele päev!
Tõudu kirjutajatele
ja kõnelejatele!
Rõõmu luujatele
ja kuulajatele!

Kaspar Kallin
(Savisellide
näituselt)

Eesti kaart

Tudu, Tilsj, Tsirguliina,
Vändra, Vöhma, Vastseliina,
Laeva, Laiuse, Luua,
Mõniste, Mustla, Muuga.

Jõgeva, Jõhvi, Jaani,
Tartu, Turba, Tuudi,
Liivi, Laukna, Lelle,
seal kõik head velled.

Misso, Meeri, Mustvee,
Krootuse ja Kallaste,
Võru, Värskä, Viluste,
kuumal suvel vilu see.

Kadi Kirats Viluste Põhikooli 5. klassist

* * *

Laanemetsa, Leevi, Laitse,
Mustla, Mäetaguse, Misso,
Ramsi, Risti, Rutu
sõitsin läbi ruttu.

Ardu, Anna, Are,
Kabli, Kabala, Keava,
Mihkli, Mustla, Mammaste –
need on kohad toredad.

Sinimäe, Sadala, Saarde,
Tatra, Tõstamaa, Tuudi,
Reola, Risti, Reiu –
see me kallid Maarjamaa.

Laura Kramp Viluste Põhikooli 6. klassist

Õ-tähe seiklused Eestimaal

alju aastaid tagasi puhkes Viru-Nigulas, kus on sündinud Õ-täht, tüli. Õ-täht läks teiste tähtedega tülli, eriti aga Õ-tähega. Õ hakkas eputama, et teda kasutatakse rohkem. Seda näiteks nii Saaremaal kui ka Hiiumaal. Õ-täht otsustas, et näitab Õ-le, milleks ta võimeline on. Ta mõtles Viru-Nigulast lahkuda ja ennast eestlastele rohkem tutvustada. Kõigepealt läks Õ-täht Jõgevamaale, Oonurme külla. Ta kohtus seal ühe saarlasega, kes ei teadnud temast midagi. Ta proovis mehele õ-tähte selgeks õpetada, aga sellest ei tulnud midagi välja ja nad pöörasid tülli. Pika vaidluse lõpus otsustas Õ-täht lahkuda.

Ta rändas edasi Õrsava järve äärde, et kala püüda. Ta sai mitu hõrnakala, mille ta kõik kohe nahka pistis. Kalamees sai kõhu täis ja läks edasi.

Ta rändas Saaremaale Õha külla, kus teda aga keegi ei tundnud. Ta tahtis saare elanikele õ-tähte õpetada, kuid sellest ei tulnud midagi välja, Õ-täht pööras kohalikega nii tülli, et ta lausa põgenes Saaremaalt.

Edasi läks ta Viljandimaale, Õhne jõe äärde. Ta tahtis seda ületada, aga seal polnud ühtegi parve ega paati. Nii otsustas Õ-täht ujuda üle jõe. Aga oh õnnetust! Ta kaotas oma kapsarauakujulise kaabu, see vajus jõe põhja. Nüüd sai Õ-st O.

Ta tõttas lähimasse külla abi paluma. Kõik inimesed imestasid, miks O-täht nii meelega on ja mis teda vaevab. Kui kogu tõe päevalgele tuli, siis mindi O-tähele muidugi appi. Mütsi oli aga väga raske kätte saada. Küll prooviti õngega, küll kahvaga, aga mitte miski ei aidanud. Lõpuks sai üks mees selle jõepõhjust kavalusega kätte. Nimelt oskas mees kalade keelt ning palus vee-elanelik kaabu pinnale tuua. Ta nägi jõepõhjas veel midagi helkimas ning palus ka selle kaladel välja tuua.

Külainimesed hakkasid Õ-tähte armastama, sest tänu temale märkas mees sügaval põhjas kullapada. Õ-le aga ei meeldinud, et teda tänu temale leitud varanduse pärast armastati. Ta lahkus kurvana ja otsustas, et hakkab kodu poole liikuma. Teel olles sattus ta Õhu külla Pärnumaal. Seal märkas teda väike koolijüts, kes teda tundis. Koolipoiss ütles Õ-le, et too ei peaks kurvastama, sest tegelikult on ta väga tuntud ka mitmetes teistes keeltes. Poiss soovitas tal ka oma ristiisa Otto Wilhelm Masingu sünnipaika Lohusuisse sammud seada. Nutikas poisike julgustas Õ-d ja püüdis ta tuju tõsta, öeldes, et Peipsi ääres peetakse Õ-st vägagi lugu.

Õ-täht sammus juba rõõmsamalt Masingu maile, et sealsetele koolilastele tervisi viia. Ta leidiski Masingu sünnipaiga ja hakkas tagasi kodu poole veerema. Siis aga kuulis ta ühes võõras keeles ka õ-d. Ta oli õnnelik, et koolipoisi jutt vastaski tõele!

Viru-Nigulasse jõudes sai ta aru, et kodus on ikka kõige parem olla ning nüüd mõistis ta ka paremini oma osa teiste tähtede seas. Ta leppis ära vana sõbra Õ-ga.

Andra Tamm Lohusuu Kooli 9. klassist

Tiit Kändler, teaduskirjanik

Valguse värviline maailm

„Valguse värviline maailm” on jätkujutt, mis heidab valgust valgusele.

Valgus on meie jaoks tavaline asi. Kuid mis see tõeliselt on? Kust on see pärit? Kuidas see meieni jõuab? Miks me seda näeme? Kas näeme seda samamoodi nagu lind, kass või ämblik? Kas saame valgusega reisida nagu lennukiga? Kas saame seda pista kotti nagu herneid? Mis on kiirem – kas valgus või mõte? Kas on olemas pime valgus? Sellest kõigest need lood pajatavad.

Päike on elu jaoks Maal hädavajalik. Päikesevalgus annab elule vajaliku jõu, energia. Muidugi teame me, et Päike ei ole ainus valguse allikas. Vahel tabab maad äike, ja sellega kaasneb välg – mis kiirgab samuti valgust. Öösel paistavad tähed ja Kuu ning lähetaavad oma valgust. Hästi, tähtede kohta me teame, et need on nagu meie päike, mis sest, et ilmatu kaugel. Ka Maaga koos Päikese ümber tiiruvad planeedid kiirgavad valgust, kuid see (nii nagu ka Kuu valgus) on tegelikult Päikese valgus, mis planeetidelt ja maa kaugusest Kuult peegeldub.

Võibolla just äikese eeskujul, mis vahel meist süttas, õppis inimene igiammu tegema lõket. See juhtus tõesti väga ammu, ja arvatakse, et just tänu lõkke tegemise oskusele sai inimene hakata küpsetama toitu, sealhulgas liha. Küpsetatud toit on paremini seeditav, sellest saab kätte rohkem energiat. Ja nõnda siis sai inimesel hakata arenema nii suur aju, mis vajab õige palju energiat. Iga viies suutäis, mida inimene sööb, läheb aju ülal pidamiseks. Ja kui pisike on see aju, võrreldes muu kehaga!

Nojah, inimene õppis tegema lõket. Ja sai selgeks, et valgusega kaasneb ka soojus. Kas on see ühtingimata alati nõnda? Jah, tõepoolest, päikesevalgusega kaasneb ka soojus. Isegi talvel on see nõnda.

Ka lõke on Päikese laps

Lõkettuli tekib õhus oleva hapniku ja puuhatus olevate elusainete omaste molekulide omavahelise suhtlemise tagajärjel. Ehk siis täpsemalt hapniku ja orgaaniliste molekulide keemilises reaktsioonis. See tähendab, et tuli saab põleda ikka vaid tänu sellele, et taimed on endasse kogunud

Päikese energia ja see siis tule kombel ka valla pääseb. Nõnda ei olegi vale ütelda, et tuli on justkui maapealne päike.

Sama lugu on gaasitulega või elektrijaamades põletatava tulega. Kõigi kütuste energia on tekkinud Päikesest ja isegi jõed saavad voolata vaid tänu Päikesele, nii et ka vee energiat saadav elekter on ikkagi võimalik tänu Päikesele. Sama lugu on tuulega, mis puhub vaid tänu sellele, et Päike lõppkokkuvõttes suunab ja juhib ilmastikku Maal.

Valgust kiirgavad ka mõned loomad. Näiteks jaaniussikesed, kes on tegelikult mardikad. Nende valgus pole just väga erk, ja on üsna külm. See valgus tekib mardika keha eriliste molekulide võimest muundada osa toidust, mida ussikesetaoline emane sööb, valguseks.

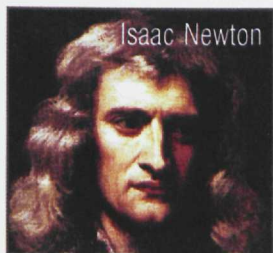
Kas elu vajab igal pool ja alati valgust? Kas ei võiks kusagil Universumis olla sellist elu, mis on tekkinud, arenenud ja tegutseb kottpimedas? Kes seda teab. Elab ju maalgi selliseid baktereid, kes ei vaja hapnikku ega ka otseselt valgust, ja kes suudavad ära elada lihtsatest keemilistest molekulidest. On ju ka suuremaid loomakesi ja loomi, kes kusagil sügaval ookeani põhjas üsna edukalt elavad, nägemata oma elu jooksul tibagi valgust. Kuid ei saa unustada, et keemilised elemendid on küpsetatud tähtedes, ja et ookean on vesine vaid tänu sellele, et Päike Maad soojendab. Nõnda et praegu ei ole küll teada, et võiks olla sellist elu, mis ei oleks tekkinud tänu valgusele.

Meie, inimesed, nimetame valguseks sellist Päikeselt tulevat kiirgust, mida me silmad näevad. Üks on soojuskiirgus, mida võime tunda ka kuuma ahju ääres istudes, selles põlevat tuld nägemata. Soojuskiirgus ei ole nii energiline kui meile nähtav valgus. Teine päikesekiirguse osa on see kiirgus, mis suvel meie nahka päevitab ehk ultraviolettkiirgus. See on energilisem kui nähtav valgus.

Värviline valge

Eesti keeles on sõna „valgus“ seotud sõnaga „valge“. Mis on ka loomulik, sest kui on valgust, siis on ka valge, eks ole. Kuid valge valgus ei ole tegelikult üleüldse oma olemuselt valge, vaid see koosneb paljudest eri värvi valgustest. Seda kahtlustati juba tuhandeid aastaid tagasi, sest eks ole ju inimesed ikka imetlenud vahel taevasse imekombel ilmuvat vikerkaart.

Isaac Newton

“Vikerkaarevärvid”, ütleme, kui tahame millegi värvilise kohta hästi ütelda. Mida vikerkaar tähendab, seda on pajatatud lugematutes müütides ja muinasjuttudes.

Kuid kuidas vikerkaar tekib, selle tegi kindlaks tähtis ja kuulsa ning väga mitmekülgne Inglismaa

õpetlane Isaac Newton, kellest eelmises loos ka veidi juttu oli. Enne teda arvati, et värvus on asjade omadus või siis juhuslik nähtus nagu vikerkaare puhul. Newton aga võttis kätte ja hakkas enam kui kolme sajandi eest uurima, kuidas päikesevalgus erinevaid läbipaistvaid kehasid läbib. Ta oli küll tark, kuid üsna kangekaelne ja jonnakas ning isegi upsakas mees, kes sageli läks riidu teiste teadlastega, nii et tülid kestsid elu lõpuni. Kuid võibolla just seepärast oli tal püsivust ja visadust, et uurida välja, mis ikkagi saab valgusest, mis läbi kolmnurkse prisma kulgeb.

See oli juba ennegi teada, et prisma murrab valguskiirt ega lähe sellest läbi otse nagu aknaklaasist, vaid paindub prisma aluse poole. Newton pani prisma taha ekraani, et näha, kui palju siis valgus ikkagi murdub, ja nihutas seda ekraani muudkui prismast kaugemale. Kuni nihutas ekraani viis korda kaugemale, kui teised teadlased seda teinud olid, jõudis välja umbes seitsme meetri ja avastas, et prismasse sisse läinud valgena tunduv päikesevalgus tuleb sellest välja hoopis vikerkaarevärvilisena. Ta järeldas üsna õigesti, et prisma murrab eri värvi valgust erinevalt. Sinist valgust murrab rohkem kui rohelist ja rohelist rohkem kui punast valgust. Kui ta pärast veel ühe prisma abil need eri värvitoonideks lahutatud valgused liitis, siis sai ta kätte jälle valge valguse.

Nõnda avastas Newton, et päikesevalgus on hoopis liitvalgus, kuhu on peitunud erivärvilised valgused, mis kõik kokku annavad valge valguse. Meie silm registreerib eri värvusega valgused ja meie aju liidab need kokku, moodustades meie jaoks värvitoonide peaaegu lõputu hulga. Mõnesid värvitoone liites saab aga aju vastuseks valge valguse.

Vikerkaart tekitavad tuhanded ja tuhanded tillukesed prismad, mis pole küll tehtud klaasist, vaid õhus hõljuvatest veepiiskadest. On siis loomulik, et vikerkaar ilmub taevasse vaid siis, kui õhk on vihmast niiske ja kui samal ajal paistab vaataja selja tagant päike.

Vikerkaarevärvid lähevad üksteiseks üle üsna pidevalt ja sõltub maitsest, mitu värvust selles toredas loodusnähtuses märgata. On aga kokku lepitud, et vikerkaares on seitse värvust.

Need on ülaltpoolt lugedes punane, oranž, kollane, roheline, sinine, indigo ja violet.

Eestikeelsed on neist värvustest vaid punane, kollane, roheline ja sinine. Teiste kohta on öeldud tumesinine või kollakas-punane või iseloomustatud neid mingi muu liitsõnaga.

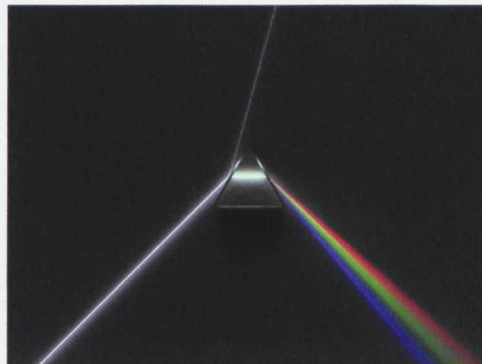
Värvilised keeled

Teadlased on uurinud põhivärvuste nimesid ja nende arengut eri rahvastel. Nad on leidnud, et üldjoontes on eri keeltes põhivärvuste jagamine sarnane. See ei ole üllatav, sest värvuste äratundmine põhineb silma ehitusel. Silmas on läätse taga võrkkest, milles on kolme liiki valgusele tundlikud koonusekujulised vastuvõtjad. Ühed tunnevad ära sinist värvi, teised rohelist värvi ja kolmandad punast värvi. Täpsemalt üteldes tunnevad ühed ära ühe, teised teise ja kolmandad kolmanda lainepikkusega valguse või siis teisiti öeldes ühe, teise ja kolmanda energiaga valguse osakesi – footoneid. See, et inimene tajub üht valgust sinisena, teist rohelisena ja kolmandat punasena, ei tulene värviliste asjade olemusest, vaid on meie aju töö tulemus.

Kõigis keeltes esinevad oma sõnad musta ja valge kohta. Pole selliseid keeli, kus neid valguse liike ei tunta. Nõnda et kui öeldakse, et mõni inimene ei kosta musta ega valget, siis on sellel tõepoolest põhi all – siis ei oska see inimene millegi muu kohta ka kosta. Kui keeles on veel värvuse jaoks kolmas sõna, siis on see punase kohta. Kui neljas, siis lisandub kas kollane või roheline. Kui viis sõna, siis on nende seas nii roheline kui kollane. Kui värvuste jaoks on kuus sõna, alles siis lisandub sinine. Edasi tulevad keelde pruun, violet, lilla, oranž – need sõnad eesti keeles laensõnad.

Seda keelte omadust on huvitav teada, kui kas või vesivärvide või mõnede muude värvidega pilte maalida. Värvid segunevad, moodustades uusi värvusi. Kuid on kolm põhivärvust, mis omavahel segunedes annavad kokku valge värvusena tajutava värvuse. Sellist trikki saab korda saata värvikettal, millele on kantud sinine, roheline ja punane värv. Kui sellist ketast kiiresti silme ees keerutada, siis tundub meile, et näeme värvusetut ehk siis valget värvi. Või vähemasti halli – sest värvained ei ole kunagi päris puhtad põhivärvid.

Mis aga on must värv? Kas see on valguse puudumine – või on valgus hoopis pimeduse puudumine? Selle üle mõtleme edaspidi. Praegu piisab, kui teada, et must keha on selline keha, mis neelab kogu pealelangeva valguse. See ei peegelda tagasi mingit valgust, olgu see siis mistahes värvi.

Prisma lahutab valgena näiva päikesevalguse vikerkaarevärviliseks. Need värvilised valgused saab teise prisma abil jälle kenasti valgeks kokku liita. Trikk seisab selles, et meie aju liidab eri värvusega valgused kokku valgena tunduvalks valguseks. Tegelikult sisaldub valges valguses vähemasti kolm põhivärvust.

Allikas: Wikipedia

Poetootaja vaatas härra Varhajoto poole ja ütles: „Ma kohe tulen ja seletan. Oodake siin, härra!” „Kuule, äkki saaksid selle härra spordipoodi juhatada?” küsis poetootaja. Ta tasandas häält ja sosistas:

„Ta on nupust nikastanud, ta on hull! Ja ta tokerdab siin poes juba mitu tundi ega leia spordipoodi üles. Ma tõesti ei taha, et ta siia jääks, sa saad ju aru küll...”

Veronika sõnas: „Olgu, ma näitan talle.”

„Oi, kui kena sinust!” ütles poetootaja, ohates rõõmust. „Mul on tõeliselt hea meel. Aitäh!”

Härra Varhajoto oli vahepeal põrandale pikali heitnud.

„Issand!” karjatas Veronika.

„Ma ütlesin sulle, et ta on hull ja napakas,” lausus poetootaja vaikselt.

„Seda jah, aga ma ei uskunud, et nii hull,” vastas Veronika.

„Ta on veel hullem,” ütles poetootaja.

„Jube!” oli Veronika arvamus.

Poetootaja kummardus korra härra Varhajoto kohale ja sõnas: „Veronika juhatab teid spordipoodi, härra.”

Härra Varhajoto ajas ennast püsti ja Veronika lausus:

„Hakkame minema! Mul pole eriti aega...”

„Siin pole kellelgi aega,” pobises härra Varhajoto.

Veronika tegi, nagu ei märkaks ta härra Varhajoto sõnu, ja

hakkas ees minema, aga härra Varhajoto ei järgnenud talle.

„Tule nüüd!” hüüdis talle Veronika, aga nähes, et härra Varhajoto ei järgne talle, läks Veronika tema juurde ja võttis tal käest kinni, öeldes: „Tule, lähme!”

Kui nad välja jõudsid, lausus härra Varhajoto: „Ma tean, kus see spordipood on.”

„Tead?” imestas Veronika. „Noh, kus siis?”

„Paremale, vasakule, paremale, vasakule,” seletas härra Varhajoto ennast pöörates vastavalt sellele, mida ta ütles. „Ja nüüd siin paremal peaks olema spordipood! Näe ongi! Lähme sisse!”

„Hull!” mõtles Veronika, kuid ütles naeratades: „Paremale, kulla härra, ei tule keerata mitte siit, vaid nurga juurest, kust tuleb suur tee. Lähme nüüd!”

Seda öelnud, võttis ta kõvasti härra Varhajotol käest kinni ja viis ta suure tee juurde.

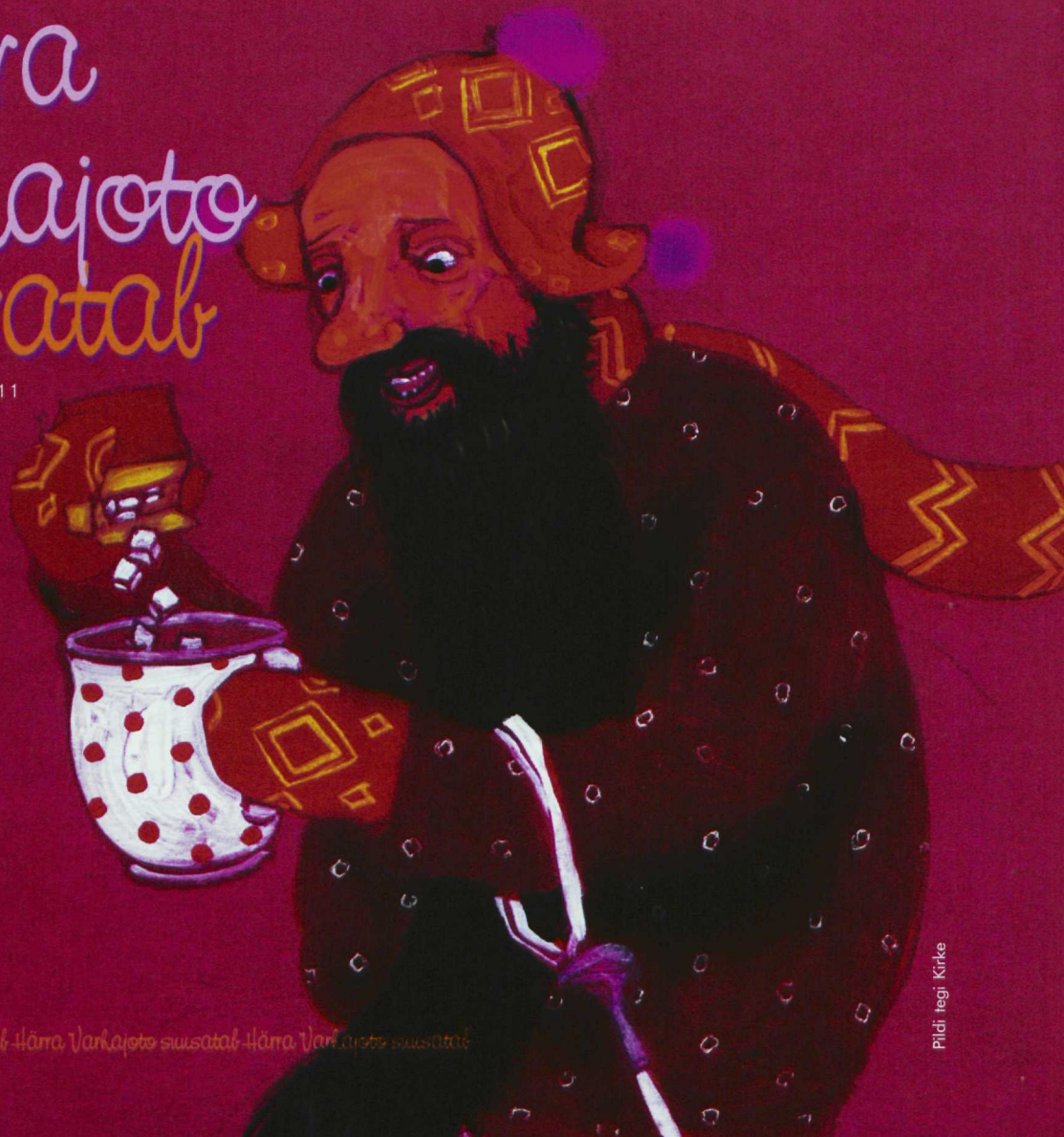
„Näe, siit tuleb keerata,” seletas ta nüüd härra Varhajotole ja nad keerasid paremale.

Veronika astus kõnniteele, aga härra Varhajoto kõndis edasi sõidutee peal.

„Ta on ikka täitsa nupust nikastanud,” mõtles Veronika ja lausus siis lahkelt: „Kulla härra, ei käida mitte sõidutee peal, vaid kõnnitee peal. Sõiduteel on ohtlik käia.”

Härra Varhajoto suusatal

Algus Hea Laps 2/2011

Härra Varhajoto suusatal Härra Varhajoto suusatal Härra Varhajoto suusatal

„Täna räägivad kõik sellist juttu,“ kostis seepeale härra Varhajoto. „Ma pole veel kunagi nii rumalat juttu kuulnud. Ma olen alati selle sõidutee peal käinud, kõnnitee on ju liiga kitsas.“

„Ah, las ta siis kõnnib!“ mõtles nüüd Veronika. „Pole minu asi, kui see hull auto alla jääb.“

Lõpuks jõudsid nad spordipoodi.

„Siin ongi spordipood, härra,“ kõneles Veronika. „Sissepääs on siin, kohe teie nina all. Head päeva, härra!“

„Minu nina all?“ imestas härra Varhajoto. „Minu nina all küll mingit sissepääsu ei ole!“

„See on lihtsalt üks väljend,“ seletas Veronika ja tõmbas ukse lahti. „Näete, minge nüüd sisse, kulla härra, ja tehke oma vajalikud ostud ära! Head päeva teile! Ma pean nüüd minema...“

Seda öelnud, tormas ta kiiresti minema.

Härra Varhajoto aga läks poodi ja hakkas ringi tormama.

Üks poemüüja, kelle nimi oli Pille, lausus lahkelt: „Tere päevast, härra! On teil vaja abi?“

„Suuski,“ pomises härra Varhajoto ainult.

„Te soovite osta suuski?“ küsis Pille.

„Mhm,“ mühatas härra Varhajoto.

„Suusad on sealpool,“ juhatas Pille. „Tulge, ma näitan teile.“

Ta viis härra Varhajoto suuskade juurde.

„Kas te soovite oska uisusuuski või klassikasuuski?“ küsis Pille.

„Tavalisi,“ sõnas härra Varhajoto ja haaras ühed lastesuusad.

„Soovite te neid osta?“ päris Pille. „Need on, muide, laste omad.“

„Jaa, jaa,“ kostis härra Varhajoto ja haaras ka ühed suvalised kepid.

„Kas teil suusasaapaid on?“ uuris Pille.

„Mis need veel on?“ küsis härra Varhajoto.

Pille näitas talle saapaid ja seletas, miks need vajalikud on.

„Ahah,“ ütles härra Varhajoto ja haaras ka ühed neist.

„Kas te neid proovida ei soovi?“ imestas Pille.

„Kas peab?“ päris härra Varhajoto.

„Ei pea,“ vastas Pille.

„Ahah, siis ma proovin,“ otsustas härra Varhajoto. Ta suskas endale ühe jalga ja ütles: „Sobib küll.“

Siis haaras ta suusad, suusakepid ja suusasaapad kätte ja läks kassa juurde. Ta maksis kiiresti oma ostude eest ja läks siis kohe poest välja suuski alla panema. Kõigepealt tõmbas ta suusasaapad jalga. Ta võttis taskust jupi nõõri, sidus sellega suusasaapad suuskade külge ning hakkaski sõitma.

Varsti nägi ta ka suusarada ja tahtis järele proovida, mis see niisugune on. Niisiis sõitis ta suusarajale ja leidis, et seal on hulga parem suusatada. Kõik teised suusatajad aga vaatasid härra Varhajotot imelikult, sest esiteks olid tal suusad imelikult kinnitatud, teiseks ei olnud tal suusakepid korralikult käes, kolmandaks polnud tal spordiriideid seljas.

Lõpuks üks mees peatus ja küsis härra Varhajoto käest: „Kas te suusatate esimest korda?“

„Esimest korda?“ hüüatas härra Varhajoto. „Mida see peaks tähendama? Mina olen suusatanud Alpides ja...“

„Seda küll,“ ütles mees, „aga mulle paistab, et te pole kunagi murdmaasuusatamist teinud ega tea, kuidas suuski tuleb kinnitada. Ma aitan teid.“

Ja ta sidus nõõri lahti ning aitas saapad suusasidemeisse suruda.

Härra Varhajoto komberdas raja peal ja oli kõigil ees, ka kõige aeglasematel. Lõpuks oli tal kaks kilomeetrit suusatatud ja selleks oli aega kulunud umbes neli tundi. Nüüd nägi ta eemal kohvikut ja ronis väikesest künkast üles, sest kohvik oli mäe otsas. Jõudnud mäe otsa, ei saanud ta enam suuski alt ära, sest ei osanud ju sidemetega ümber kõia.

Üks lahke mees astus tema juurde ja ütles: „Teil on vist suusasidemed veidi kinni külmunud. Ma aitan teid.“

Ja ta aitas härra Varhajotol suusad ära võtta. Härra Varhajoto ei pannud oma suuski mitte selleks ette nähtud kohta, kuhu kõik teised panid, vaid jättis need künka otsa vedelema ja astus kohvikusse sisse.

„Paluks kohvi!“ lausus ta kohvikupidajale.

„Väikest või suurt?“ küsis too.

„Suuremast suuremat,“ vastas härra Varhajoto.

Kohvikupidaja mõtles natukene ja ulatas talle siis suures kruusis kohvi.

„Kas teil suhkrut on?“ küsis härra Varhajoto.

„Jah,“ sõnas müüja ja lükkas suhkrutoosi härra Varhajoto poole.

Härra Varhajoto hakkas suhkrut tassi kuhjama. Varsti hakkas tal juba kohv üle ääre loksuma.

„Ma näen, et vajate veel ühte kruusi,“ lausus müüja ja ulatas talle abivalmilt teise kruusi.

Härra Varhajoto pani mõlemasse kruusi täpselt niisama palju suhkrut kui seal oli kohvi, ja segas seda hoolikalt lusikaga. Sellega valmis saanud, tasus ta kohvi eest ja läks lauda. Seal limpsis ta siis mõnuga oma kohvi.

Kohvik ise oli üsna väike ja tehtud palkidest. Keskel põles kamin, mille ümber olid pukid, et inimesed saaksid istuda ja end tule ümber soojendada. Ja siis olid veel puust laud ja pingid, mis täitsid ülejäänud kohvikuruumi.

Härra Varhajoto istus täpselt tuletõrjepritsi vastas. Ta silmitses seda tükk aega, ja siis äkki märkas ta kaminas tuld. Ta hüppas järsult oma pingilt püsti, haaras tuletõrjepritsi, pani selle käima ja lasi vahu kamina suunas.

„Mida?“ karjusid inimesed. „Siin kohvikus on küll üks hull!“

Kohvikupidaja hüppas härra Varhajoto juurde, haaras tal tuletõrjepritsi käest, sulges selle ja asetaski kiiresti oma kohale tagasi.

„Mida te ometi tegite?“ hüüatas kohvikupidaja.

„Seal oli kirjas, et kui tuli on,“ seletas härra Varhajoto, „siis tuleb ära kustutada.“

„Kulla mees, seda tehakse ainult tulekahju puhul,“ ütles kohvikupidaja.

Härra Varhajoto jõi oma kohvi kiiresti lõpuni ja lahkus.

„Kus mu suusad on?“ hüüdis ta.

Üks suusataja teadis. „Ühed suusad olid künka all,“ hõikas ta.

„Oeh,“ ohkas härra Varhajoto, istus maha lumele ja sõitis pepu peal alla. Seal võttis ta oma suusad, aga kuna ta ei osanud neid sidemega kinni panna, sidus ta need kinni nõõriga.

Väljas oli pime ja külm. Kell oli tiksunud juba üle südaöö, kui härra Varhajoto puruväsinuna koju jõudis ja riietega voodisse heitis.

#25
02.2011

Lembitu mõistatus

14. märtsil, Kristjan Jaak Petersoni sünniaastapäeval tähistatakse teatavasti emakeelepäeva.

Selle puhul otsis Sibülle välja mõned eesti keele sõnamängud:

1. Missugusel näol pole nina ega silmi?
2. Milline võti ei ava mitte ühtegi ust?
3. Millises linnas ei elata?
4. Millised lestad on inimesel?
5. Milline rott on meie ärides kõige levinum?
6. Missugune käpp on kõige tugevam?
7. Milline kaal peab inimesel olema, et ta suudaks kõndida?
8. Mis tee peal ei ole ükski surelik veel käinud?

Illustration of a man in a suit holding a cane and a woman in a green dress sitting on the floor reading a book.

Eelmine mõistatus

Eelmise mõistatuse lahenduseks on, et ilma pliatsit paberilt tõstmata ei olegi võimalik täppe ette antud viisil ühendada.

Kuna juhuks oli aga öeldud konkreetselt "pliatsit paberilt tõstmata", on seda ülesannet kavalpeadel võimalik lahendada, kasutades joonte tegemiseks näiteks pastakat või vildikat. Nende paberilt tõstmine ei ole ju keelatud. :)

Seekordse vastuseni jõudmiseks on aega terve kuu - lahendus koos uue mõistatusega ilmub järgmises ajakirjanumbris.

www.ÕaagilineÕaailm.net

Mõistatuse tegi Ande

3. Tuulelaste luulepäevad toimuvad igal aastal

- Jõhvis
- Järvakandis
- Jõgeval

4. Isik, kelle järgi sai Mercedes automark oma nime, oli

- 81aastane kuninganna
- 21aastane filmistaar
- 11aastane tüdruk

5. Kassarmastust nimetatakse võõrsõnaga

- miisufiilia
- ailurofiilia
- mjaufiilia

6. Henry II ajal kasutati Inglismaal viskudena puuklotside külge

kinnitatud

- konte
- nuge
- kausse

7. The Plattersi hiilgeaeg oli

- 1970ndatel aastatel
- 1950ndatel aastatel
- 1930ndatel aastatel

1. Künnivarese keskmine eluiga on

- 50 aastat
- 5 aastat
- 25 aastat

2. Euroopa jämedaim tamm kasvab

- Rootsis
- Norras
- Andorras

■ Õiged vastused leiad sedasama ajakirjanumbrist tähelepanelikult lugedes! Nende vahel, kes saavad vastused toimetusse enne 5. aprilli 2011, loosime välja HÄID RAAMATUID!

„Pane nüüd kähku riidesse, Juku!“
kamandab ema kella vaadates. „Muidu
võime veel teatrisse hilineda!“
„Ära muretse, mamps,“ lohutab Juku.
„Ma juba helistasin igaks juhaks teatrisse
ja ütlesin, et kui nad tahavad, siis võivad
alustada ilma meieta!“

„Juku, kuidas sulle eilne ooperietendus
meeldis?“
„Enamjagu esinejatest olid normaalsed,
aga mõned kutsus publik mitu korda
lavale tagasi ja käskis neil veel laulmist
harjutada!“

„Meie naabrid on täielikud matsid!“
kurdab noor pianist sõbrale. „Varem nad
ainult irisesid ja virisesid, kui ma öösiti
kontserdiks harjutasin, aga eile öösel
virutas keegi telliskiviga mu akna katki!“
„Tõesti rumalad inimesed!“ kiidab sõber
kaasa. „Igaüks teab ju, et katkisest aknast
kostab muusika palju valjemini läbi kui
tervest!“

„Jälle pole mul lotos ühtegi õiget
numbrit!“ pahandab isa. „See läheb
lõppude lõpuks juba solvavaks.“
„See on vist pärilik, paps!“ teatab Juku.
„Minu matemaatikaülesannetega on
täpselt sama lugu!“

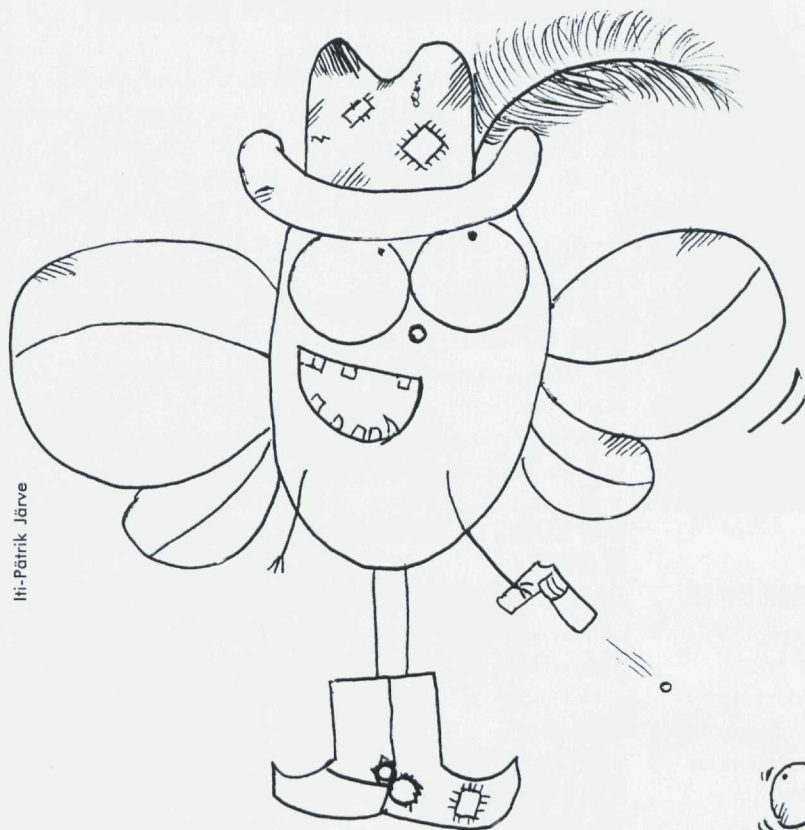
„Ameerikas on leitud puid, mille vanus
ulatub üle kahe tuhande aasta,“ teatab
õpetaja loodusõpetuse tunnis.
„See on võimatu!“ hüüatab Juku.
„Miks sa, Juku, nii arvad?“ imestab
õpetaja
„No aga kaks tuhat aastat tagasi polnud ju
Ameerikat veel avastatudki!“

„Kas teie koolisõõklas on toitudel ka
mingi valikuvõimalus?“
„On küll: võta või jäta!“

„Täna on selline päev, et tahaks süüa
midagi suus sulavat!“ lausub isa lõuna-
lauda istudes.

Hi-Pätrik Järve

„Emal on sügavkülmas külmutatud
krevetite,“ teab Juku. „Kui tahad, võid
need suus ära sulatada...“

„Miks sa, Juku, nutad?“
„Lugesin just ühte väga kurba raama-
tut...“
„Mis raamat see oli?“
„Kvantmehaanika!“

„Isa, isa, laseme kähku jalga, enne kui
ema vannitoast välja tuleb!“
„Mis juhtus, Juku?“
„Veel pole midagi juhtunud, aga emal oli
plaanis jälle kaalu peale astuda...“

Enne valimispäeva jalutab väike Juku
vanaemaga linnas, mis on valimis-
reklaame täis.
„Küll on tänapäeval ikka kombes,“ õhkab
vanaema. „Näe, iga posti otsa on mõni
on mõni inimene riputatud!“
„Ära muretse, vanaema,“ lohutab Juku.
„Ju nad ise on selles süüdi!“

„Juku, kas sa läksid oma lasteaiasõbra-
tariga tülli või?“ küsib ema. „Varem käis ta
iga päev sul külas...“
„Jah – selgus, et meil on maailma-
vaadetes suured erinevused!“ kinnitab
Juku.
„Millised siis?“ imestab ema.
„Kujutad sa ette – tema seletab, et
teletupsud on bakuganidest palju
lahedamad!“

Teatripisikuid jagatakse teatris!

Mul õnnestus saada jutule noore eesti näitleja **Marta Laanega**. Marta mängib kodumaises seriaalis üht tegelast nimega Beth ning on Draamateatri näitleja.

Kas teadsite juba põhikoolis, et lähete edasi õppima näitlejaks või tekkis see huvi hiljem?

Põhikoolis olin ma igavene pätt ja rahmeldaja. Elasin üsna hetkes nagu üks korralik teismeline ikka. Ja siis puhusid mu peas vist rohkem ikka muusika- ja laulutuled.

Milline on mängitud rollidest Teie lemmik? Miks?

Mul on siiaamaani olnud kõik lemmikud. Oma rolle peab armastama nagu õdesid või vendi, muidu on väga raske lavale minna. Keeruline on ühte teisele eelistada. Viimati oli väga tore töö Andrus Kivirähki „Neegri vabastamine kõrgel kunstilisel tasemel“, lavastajaks Hendrik Toompere. Mina mängisin 95 aastast väga krapsakat tädi Sallyt.

Missuguste hobidega peale näitlemise veel olete tegelnud?

Ma olen ikka väga palju erinevaid asju proovinud nagu maalimine, skulptuur, kung-fu, korvpall, tantsimine ja laulmine. Suusatatud ja sporditud sai ka. Olin selline rahutu, aga laulmise juurde olen siiani püsima jäänud.

Milline oli keskkoolis teie lemmikõppeaine ja miks?

Ma arvan, et kirjandus. Tore oli tunnis õpetajaga maailma asjade üle vaielda. Õpetaja oli meil ka selline vaba hing, ei piiranud kuidagi. Pealegi on enamjagu kohustuslikust kirjandusest põnev lugemine. Inglise keele tunnid olid ka väga toredad!

Lõpetuseks öelge midagi, mida tahate öelda või teatada.

Teatripisikuid jagatakse teatris! Kes pole veel kätte saanud, tulgu sellele Draamateatrisse järele!

Millal tekkis Teil esimest korda huvi näitlemise vastu?

Seda on väga raske määratleda, aga ma arvan, et üsna varajases eas. Olime emaga usinad teatrikülalastajad. Ema oli Tartu Kunstikoolis maaliõpetaja ja koos oma tudengitega tegid nad ka väljasõite Ugalasse ja mina olin peaaegu alati kaasas. Vanemuse teatri etendustest on millegipärast kõige rohkem meelde jäänud tantsulavastus „Carmina burana“, olin siis kuuene. Ka elasid mul suure peegelkapi ukse sees erinevad tegelased, kellega ma tundide kaupa mängisin kui üksi kodus olin. Tõsine huvi näitlemise vastu tekkis juba lavakas õppides.

Mustkunst

Trikk

Kooli kevadvaheaeg ja sellega seoses ka kolmanda õppeveerandi lõpp olid juba ukse taga. Õues nägi päikest üha rohkem, mis omakorda pani naeratama õpetajad ning naerusuised õpsid tõstsid ka õpilaste tuju.

Kardo meel oli aga must. Üksinda istus ta kooli puhvetis ja mõtles pingsalt. Üksi ei olnud ta mitte sellepärast, et tal sõpru poleks, vaid kuna kõik teised olid kehalise kasvatuses tunnis. Seda poiss kaasa teha ei tahtnud ning nii ta siis puhvetis ennast varjaski. Pani poppi.

Mitte et Kardo oleks nõrk olnud, seda mitte. Jõudu oli tal pigem rohkem kui vähem ning tugevust nõudvaid alasid tegi ta hea meelega kaasa. Näiteks kuulitõuge, pallivise, jõusaalis tõstmised... Neis oli ta üks klassi parimaid.

Kolmanda veerandi kehalise tunnid olid aga Kardo jaoks täiesti vastukarva. Tihti mängiti küll korv- või võrkpalli, ent mingi hetkel oli kindlasti tulemas ka akrobaatika ja võimlemine – kitsehüpe, rööbaspuid, kõieronimine... Neid kartis poiss kui tuld.

Nii ei olnudki ta kartusele alistudes sel veerandil mitte üheski kehalise kasvatuses tunnis käinud. Ja nüüd ähvardas tunnistusele tulla rasvane „kaks“. Seda Kardo muidugi ei tahtnud ning nii mõtleski ta pingsalt, mida annaks ette võtta. Äkki rääkida õpetajale kõik ausalt ära? Või paluda emal vabastus kirjutada? Minna arsti juurde ja teeselda haigust? Ükski neist plaanidest ei paistnud eriti hea.

„Kardo, miks sa tunnis ei ole?“ kõlas äkitselt üle puhveti kehalise kasvatuses õpetaja hääl. „Ma ei ole sind sellel veerandil tegelikult vist kordagi näinud.“

„Oeh...“ ohkas poiss raskelt.

„On sul arstitõend?“ jätkas õpetaja.

„Noo... Ei.“

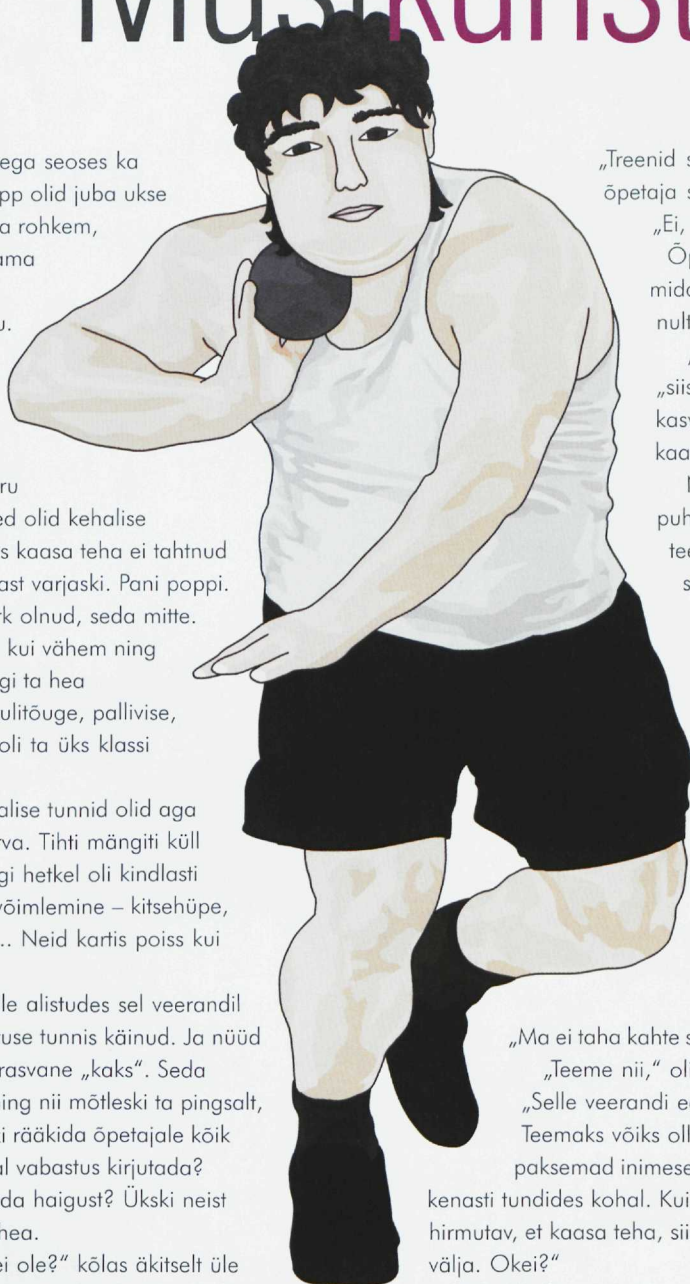
„Aga miks sa siis tundides ei käi?“

„Ma... Ma... Noh, vaadake, ma olen ju nii paks. Ja ma ei saa seal nagunii midagi teha. Kitsehüpet ja kõieronimist ja... Ja...“

„Oi Kardo, kas sa arvad, et tüsedad inimesed ei saagi sporti teha?“

„No seda mitte... Mulle näiteks meeldivad jõualad.“

Kuulitõuge ja pallivise ja jõusaalis on ka mõnus käia. Aga kitsehüpet ma kardan... Tegelikult teen ma siin puhvetis ka praegu sporti, ausalt!“

„Treenid söömiseiga kõhulihaseid?“ oli õpetaja skeptiline.

„Ei, harjutan oma reaktsioonikiirust.“
Õpetaja ei osanud selle peale midagi öelda, kergitas vaid üllatunult kulme.

„Kohe näitan,“ innustus poiss, „siis ma oleksin tänast kehalise kasvatuses tundi nagu ikkagi natuke kaasa teinud, kui te vaatate.“

Nende sõnadega võttis ta puhvetist teepaki – mitte lahtise teekoti, vaid sellise kandilise, kuhu sisse on teekott pakendatud.

„Vaadake nüüd!“ hõiskas ta ja viskas teepaki õhku.

Välkkiirelt suskas ta sõrmega teepaki poole. Õpetaja suureks üllatuseks torkas poiss teepakist läbi ning augustatud pakk oli kenasti Kardo sõrme ümber.

„Uskumatu, see on tõesti suurepärase osavus,“ kiitis õpetaja. „Aga mis me siis sinuga nüüd teeme?“

„Ma ei tea,“ venitas poiss,

„Ma ei taha kahte saada...“

„Teeme nii,“ oli õpetajal lahendus olemas.

„Selle veerandi eest kirjutad mulle referaadi.“

Teemaks võiks olla „Spordialad, milles saavad ka paksemad inimesed edukad olla.“ Ja edaspidi käid kenasti tundides kohal. Kui mõni asi tundub liiga raske või hirmutav, et kaasa teha, siis ütled mulle ja mõtleme midagi välja. Okei?“

„Okei!“ oli poiss rõõmsalt nõus ning mustad muremõtted olid ta pea kohalt justkui pühitud.

Kuidas Kardo seda tegi?

Triki tegemine vajab Kardolt veidi ettevalmistust. Nimelt oli ta ühte teepakki juba varem augu torganud ning selle ümber oma nimetissõrme pistnud. Sõrme koos pakiga hoidis ta peidetult rusikasse surutud peopesas.

Olles nüüd teise, samasuguse teepaki õhku visanud, sirutas Kardo nimetissõrme välja ning püüdis õhku visatud teepaki oma pihku. Kuna kõik toimus välkkiirelt, ei pannud õpetaja vahetust tähele ning jäi mulje, nagu oleks poiss tõepoolest teepakist sõrme läbi torganud.

Mustkunstnik Ande

Sille Luiga (Kullo Suurnäituselt 2010)

Esimene kohtumine

Ingel Undusk

Kellegi sünnipäev. HANNA istub üksinda ühes toas. Kõrvalruumist kostab muusikat. Hannal on käes kokkukärtsutatud märg salvrätik. Ka tema silmad on märjad ja nutmisest punased. Keegi koputab uksele. Hanna peidab salvrätiku ära. Uks lükatakse lahti. ELLEN pistab pea ukse vahelt sisse, näeb Hannat.

ELLEN: Oi, vabandust.

Ellen läheb tagasi kõrvalruumi. Möödub mõni hetk. Siis kostab uus koputus uksele. Ellen lükkab ukse taas lahti. Asub tuppa sisse, sulgeb enda järel ukse.

ELLEN: Mul polnud mujale minna. Vabandust. Pea hakkas ringi käima. On sul halb?

Hanna ei vasta, hakkab nutma.

ELLEN: Ma ei tea, mida öelda. Tahad sa midagi juua?

Hanna raputab pead.

ELLEN: Mul on ka halb. Terve päev oli hea, aga siin hakkas halb. Ma ei tea, mis juhtus. Sellest hetkest, kui ma selle korteri uksest sisse astusin. Ma sain kohe aru, et tuleb üks nõme õhtu. Peaks ära minema. Aga koju ka ei taha. Ühegi inimesega ei oska rääkida. Pole millestki rääkida. Üksi ka olla ei taha. Võimatu.

HANNA (läbi nutu): Mul oli ka... kohe uksest sisse astudes... paha.

ELLEN (Hanna salvrätile osutades): Sul on see ju täiesti läbimärg. Kas tahad, ma annan sulle uue?

Hanna noogutab, Ellen annab talle oma kotist salvrätiku.

HANNA (endiselt läbi nutu): Ma ei taha nutta.

ELLEN: Kuule, ära sellepärast muretse. Nutta tuleb. See on palju parem kui lihtsalt masetseada.

HANNA: Paha...

ELLEN: Jaa...?

HANNA: Paha tunne, et sa pead vaatama, kuidas ma nutan.

ELLEN: Ära sellepärast küll põe. Nuta rahulikult.

HANNA: Mul on lihtsalt nii paha olla.

ELLEN: Nuta-nuta. Vaata. (Pühib silmast pisara.) Ma hakkan ka nutma, kui ma sind vaatan.

Ellen pühib silma kuivaks, aga pisaraid tuleb juurde.

ELLEN (läbi nutu): See õhtu on nii halb, nii kurb. Kõik peaks teisiti olema. Pidin ma selle kleidi selga panema.

HANNA: Ilus kleit.

ELLEN: Aitäh. Aga see ei peaks mul seljas olema. Ma vist ootasin ühest poisist, et ta ei ole tõbras. Aga ta oli.

HANNA: Kas ta on siin?

ELLEN: Ei, ta ei tulnud siia. Küllap tal ei olnud põhjust. Ma sättisin ennast kodus kolm tundi järjest. Proovisin kõik oma kleidid läbi. Ja pluusid. Ja püksid. Ja seelikud. Ja kõrvarõngad.

Ma ei taha oma tuppa tagasi minna ja näha, et need asjad on seal laiali. Näed.

Ellen annab Hannale veel ühe salvrätiku.

HANNA: Kas tohib akna lahti teha?

ELLEN: Jah, tee palun.

Hanna teeb akna lahti. Istub aknalauale.

ELLEN: Sa oled nagu üks haldjas. Üksinda siin toas. Nutmas. Istud seal akna peal. Sul on ka väga ilus kleit. See teeb su nagu läbipaistvaks. Jah, nagu haldjas. Kuule, miks sa nutad?

Hanna hakkab jälle hullemini nutma.

HANNA: Ma olen nii armunud. Aga ma ei saa aru. Mitte kunagi, mitte kunagi ei näe nad mind, mitte kunagi.

ELLEN (läheb Hanna juurde): Ära nuta. Mis su nimi on?

HANNA: Hanna.

ELLEN: Mina olen Ellen.

HANNA: Tere, Ellen.

ELLEN: Tere, Hanna.

HANNA: Ma ootasin seda pidu kaks nädalat. Ma ootasin nii väga. Üks poiss pidi mulle helistama, aga ei helistanud. Ta lubas helistada kell kaheksa. Nüüd on kell kaksteist... Nüüd ma tean, et ta ei helistagi.

ELLEN: Ma tean, mida sa tunnend. Ma olen ise ka selline... murtud. Järelikult tuleb sul ilma temata hakkama saada. Ja ikkagi rõõmus olla.

HANNA: Ma ei suuda.

ELLEN: Ma tean. See tundub võimatu.

HANNA: Ma ei tahagi teda enam näha. Ma ei oskaks talle midagi öelda. Ma olen liiga pettunud.

ELLEN: Mina ka. Kui ta praegu tuleks... Ei, ma vist ikka nõrkeks.

HANNA: Mina ka, tegelikult.

ELLEN: Sel peab olema mingi mõte, peab olema.

HANNA: Sellel, et kõik läheb halvasti?

ELLEN: Jah. Sellel, et me nutame.

HANNA: Mingi mõte peab olema.

ELLEN: Ma ei saa aru, mis mõte, aga midagi on. Mingi mõte on sellel, et nii paha on olla.

ELLEN: Ma loodan, et see valu läheb üle.

ELLEN: Muidugi läheb. Peab minema.

HANNA: Mõnus värsked õhk.

ELLEN: Jah.

Tüdrukud istuvad aknalaual. Kleidid seljas, aknad on avatud. Õues on pime, ainult tänavavalgustid sätendavad. Kõrvalruumist kostab muusikat.

TOIMETUSELT:

Ingel Undusk oli 6. klassi tüdruk, kui Heas Lapses ilmus järjejutuna tema jutustus „Mõte elust enesest“.

Praegu on Ingel Eesti Muusikaakadeemia lavakunstkooli dramaturgiatüdeng ning pakub suurematele tüdrukutele lugemiseks (ja miks mitte ka lavastamiseks!) selle dialoogi.

Fotod: Hendrik Osula

Ingridi roosad käärid

Hendrik Osula

Kust tulevad tulevased Kuldnõela nominendid ja kus on peidus põnevate isiksuste ja moekunstnike taimelava? Eesti Kunstiakadeemias? Ei, hoopis aktiivsetes koolides, kus korraldatakse moedemonstratsioone. Üheks selliseks kooliks on Rocca al Mare Kool, kus korraldati jaanuari lõpus moekonkurss Roosad Käärid. Moekonkurss oli peamiselt oma kooli õpilastele, aga lubatud oli moodustada ka võistkondi, kus üks liige oli teisest koolist. Konkursi selle aasta teemaks oli Metropol.

Lugupeetud ja hinnatud moegurudest žürii otsusega läks 2011. aasta peaauphind noorimale võistlejale, 14 aastasele Õismäe Gümnaasiumi 8 klassi õpilasele **Ingrid Pajole** ja **Triin Korisele** Rocca al Mare Koolist. Ingrid nõustus jagama oma mõtteid ajakirja lugejatega.

Kuidas sa moekonkursile osalema sattusid?

Sõbranna, kes käib RAM-koolis, arvas, et võiksime osaleda. Ja nii see kõik alguse saigi. Sõbranna kollektiooni loomises ei osalenud, aga ta aitas mind muude moeshow'd puudutavate asjadega.

Kas oli mingi teema või anti täiesti vabad käed?

Teemaks oli metropol (ehk suurlinn), aga ma ajasin ikka oma rida ja kuidagi sai mu kollektiooni ikka teemaga seostada.

Sul oli kokku kuus erinevat mudelit, kas oli antud kollektioonile ka mingi nõutav arv? Kas su kollektioonil oli oma nimi?

Täpselt kuus oligi miinimum, mis võis olla ja rohkem ma ei viitsinud välja mõelda. Nime olnud, aga igal kollektioonil pidi olema väike sissejuhataav tekstike. Meie tekst rääkis suurlinna küllusest ning varjatud pooltest.

Kuidas mudelid valmisid? Kuidas tuli mõte?

Riideid hakkasin õmblema täpselt kuu enne moeshow'd. Alguses arvasin, et pean paluma abi ka teistelt, aga lõpuks tegin kõik ikkagi ise. Ei mäletagi enam, kuidas need mõtted mulle pähe sattusid. Kõigepealt joonistasin kavandid, sest neid pidi korraldajatele näitama. Töö käigus ma midagi eriti enam ei muutnud, aga arvan, et kui mul poleks kavandeid olnud, oleksin ma jänni jäänud.

Kuidas toimus materjalide valik?

Kui olin välja mõelnud, mida ma enam-vähem tahan, siis läksin kangapoodi ja ostsin oma lemmikud ära.

Kasutasid erinevaid mustreid, kas joonistasid need ise?

Jah, tegin need kangavärvide ja pintslitega. See osa meeldis mulle kõige rohkem, aga sellele läks väga palju aega ja kannatust.

Kuidas valisid muusika ja modelleid?

Ma olin juba tõeliselt masenduses muusika otsimisega, aga viimasel hetkel ma leidsingi selle õige laulu. Modellideks kutsusin oma head tuttavad. Täiesti juhuslikult olid nad kõik peaaegu ühepikkused ja sobisid väga hästi oma riietesse (muidugi võtsin ma enne mõtte ka).

Kas su mudelitele tuli tellimusi ka?

Väga palju on on tahetud silmadega pükse ja üks kardigan on ka peaaegu maha äritud.

Kui sa oled endale õmmelnud, on sul oma lemmikriided?

Endale olen õmmelnud harva, aga nüüd teen seda tihedamini, sest kollektiooni tegemise käigus sain palju kogemusi. Enamasti on mul ümbertehtud riided või olen riiete peale joonistanud, neid kannan päris tihedalt.

Mida sa arvad, kas koolides võiks olla koolivorm või eelistad siiski vaba rõivastust?

Mulle ei meeldi üldse koolivorm ja ma ei vahetaks oma riidehilpe kunagi selle vastu! Lisaks meeldib mulle vaadata, kuidas inimesed ennast rõivastavad, kurb oleks, kui kõik oleks ühtlane mass.

Kevad toob päikese taevasse ja värvid lume alt välja. Suhtuge oma riietesse sama loovalt ja julgelt nagu Ingrid seda teeb. Peamine: ärge laske igavust ligi!

Küsitles Kristina Kruuse

Hendrik Osula

Hendrik Osula

Künnivares

Märts on esimene kevadkuu ning künnivares esimene saabuja rändlindude hulgas.

Kui teised vareslased erilised rändurid pole, siis künnivarestel on neist ainsana rännukihk tõsiselt veres. Talvituma jäävad vaid mõned üksikud. Tõsi küll, ega need rändurid ju talveks teab kui kaugele ei lenda, ikka vaid Kesk-Euroopa kanti, ega muidu jõuaks kevadel esimesena tagasi. Ja tegelikult rändavadki vaid põhjaeurooplastest künnivaresed, Kesk- ja Lõuna-Euroopas elavatel liigikaaslastel pole ju mingit mõtet kuhugi lennata, sest toit on kättesaadav.

Esimesed künnivaresed on märtsi algul platsis, pehmematel talvedel ehk juba veebruari lõpuski. On nad ju kolooniates pesitsejad ning sellistes kogukondades elades on omad reeglid. Kui jõuad varakult kohale, saad ka parema pesakoha valida koloonia keskosas, kus on turvalisem. Ärealadel on omad puudused, kuid hilisemad tulijad peavad paratamatult

sealsete tingimustega leppima. Kui inimesed rajavad sageli oma kodud kusagile ärealadele, et vaikus ja rahu olla, siis künnivaresed sellest lugu pidada ei oska. Nende koloonias käib alati päris tugev lärm ning inimesi, kes juhtuvad künnivareste koloonia lähistel elama või töötama, häirib see päris tõsiselt. Künnivaresed aga tunnevad end nende detsibellide keskel vägagi mõnusalt, see lihtsalt kuulub nende elu juurde. On ju tihedalt koos elades kogu aeg midagi naabrile öelda, millegi peale pahandada. Naabril samuti. Ja tema naabril.

Aga üldiselt on künnivaresed sõbralikud linnud, neile meeldivad ühised söömaajad ja ka need väikesed näaklemised koloonias on pigem ikka sõbralikud. Toituma lennatakse põldudele tavaliselt ikka üheskoos, üksikuid künnivareseid näeme harva. Enamasti on need siis kas teistest varasemad saabujad või hilisemad lahkujad. Nüüd, varakevadel, kui

Aga üldiselt on künnivaresed sõbralikud linnud, neile meeldivad ühised söömaajad ja ka need väikesed näaklemised koloonias on pigem ikka sõbralikud.

põllud veel suures osas lume all, kohtame künnivareste parvi maanteepervedel, kus lumi ära lükatud ning seetõttu maapind varem välja sulanud. Midagi leiab sealtni noka vahele. Lemmiktoiduks on künnivarestele muidugi vihmaussid. Tore on vaadata, kuidas nad usse maast välja sikutavad. Aga nokkamööda on neile ka igasugused putukad ja nende vastsed, viljaterad ja juurviljad. Linnades, mõistagi, kipuvad ka inimeste toidujätmed künnivarestele toiduks sobima. Muidugi, kui jääb mõni pisinärliline ette, siis see on ka künnivaresele täitsa nokkamööda suutäis. Kevaditi pole põllumehed üldse rõõmsad, kui külviajal künnivareste parv nende põllul külvatud teradest toitub, muul ajal on nad aga maamehe sõbrad, toitudes põllumeeste vaenlastest.

Märtsis mõtlevad künnivaresed pesitsemisele vaid niipalju, et valivad kiirelt endale kodu välja ja kaitsevad seda, päris pesitsemiseks läheb alles aprillis, kui ilmad juba stabiilsemad. Pesitsuskolooniates võib olla ligistikku isegi mitusada pesa, neist ühel puul mitukümmend. Eks sellistes tingimustes tekigi kiusatusi naabri pesast mõni oksaraag pihta panna või naabrinaisega veidi kurameerida. Sealtni siis ka need pidevad

omavahelised näaklemised. Emaslind toimetab rohkem kodus, paneb paika vareseisa hangitud ehitusmaterjali, möbleerib toa ära ning asub munele ja seejärel hauduma. Haudumine võtab aega umbes kaks ja pool nädalat, seejärel vajavad sulgedeta sündinud lapsed veel paar nädalat pidevat soojust, nii et pereisa on aina varustaja rollis. Kui esialgu varustas ehitusmaterjalidega, siis hoopis pikemat aega toidukaupadega. Esialgu vajab vaid kaasa toitu, seejärel juba terve pere. Alles pärast kuu aega kestnud pesaelu sirutavad noored künnivaresed tiivad laiaili ning kogunevad suurte parvedena põldudele. Selge, et sügisesed parved on palju suuremad kui praegused. Tihti seltsivad nad veel

hakkidega ja moodustavad täiesti hiigelkogumeid, mis nõrganärvilisi isegi kohutada võivad.

Ega meil künnivareseid teab kui palju ei elagi, nende kolooniaid pole kaugeltki mitte igas asulas. Mistõttu paljudele inimestele nad ei pruugi üldse tuttavad linnud ollagi. Eelmises ajakirjanumbris tutvustatud, künnivaresega üksjagu sarnane, kuid tükk maad suurem ronk on ehk oma ühtlase leviku tõttu tuttavamgi. Umbes **10 000 paari** pesitseb meil vaid künnivareseid kokku. Tõsi, seda on poole rohkem kui ronkasid. Aga ei jätku kõikjale, on levinud ebaühtlaselt. Eluiga on künnivarestel keskeltäbi 5 aastat, aga vanim teadaolev künnivares Euroopas on elanud üle 20 aasta vanaks. Looduslikke vaenlasi on neil ju vähe ja koloniaalse eluviisi tõttu on nad üksteisele toeks vaenlase ilmumisel. Siis ei loe enam omavahelised näaklemised, vaenlase vastu luuakse alati ühisrinne. Eks seda tunnetame isegi, kui neile lindudele mingil põhjusel nende arvates ohtu peaksime kujutama.

Kuid pigem oleme ikka künnivarestega sõbrad, tore on nende tegemisi jälgida!

Peep Veedla jutt ja pildid

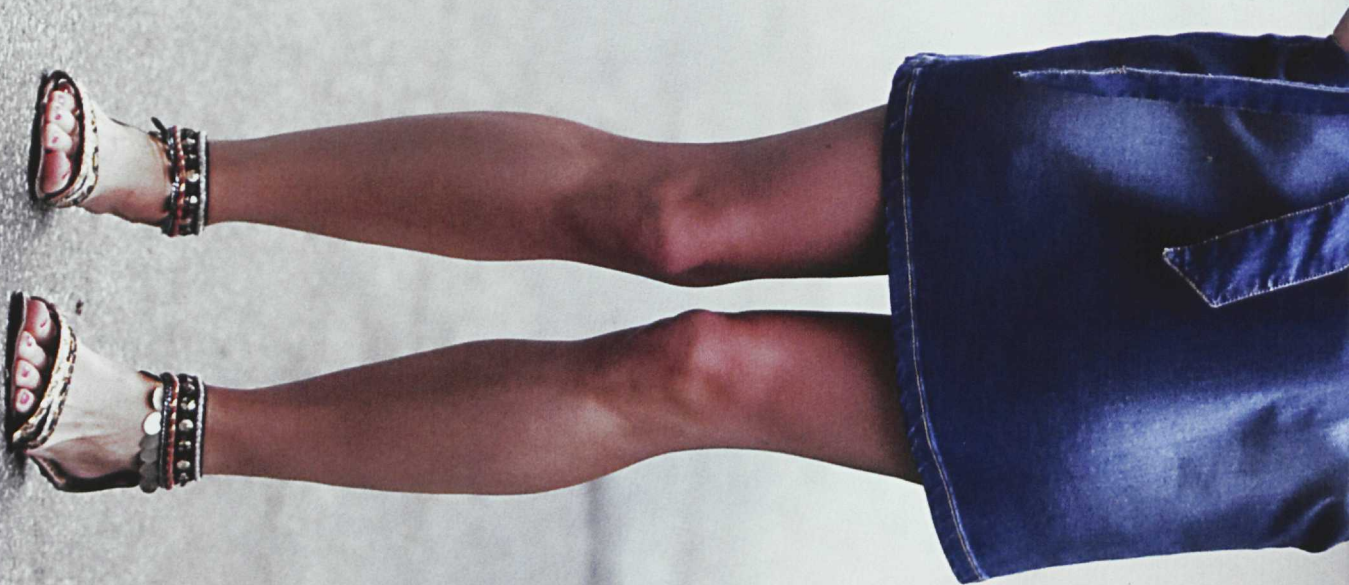
Tanel Padar ja Ines

Hele Kõrve

*Eesti otstarb
superstaari*

Evelin Pang

Algab fotovõistlus Looduse Aasta Foto 2011

Looduse Omnibuss, Eesti Energia ja Nordea Pank kutsuvad kõiki loodusfotohuvilisi – nii täiskasvanuid, noori kui ka lapsi – osalema fotovõistlusel **“Looduse Aasta Foto 2011”**.

Algab jaht Tantsivatele Huntidele.

Selle aasta fotovõistlus on pühendatud ÜRO poolt väljakuulutatud rahvusvahelisele metsa-aastale ja Eesti Ornitoloogiaühingu 90. sünnipäevale.

Tööde esitamise tähtaeg on **14. märts**, võitjad kuulutame välja 24. aprillil 2011 NOKIA Kontserdimajas.

Pilte saab esitada **ainult üle interneti**, kasutades spetsiaalset üleslaadimismoodulit, mille leiab aadressilt:

<http://www.looduseomnibuss.ee/laf2011/>

Konkursi eeskirjad leiad:

<http://www.looduseomnibuss.ee/node/1169>

Lisainfo: tel 648 1740, 56 476 297, 56 483 480

info@looduseomnibuss.ee

www.looduseomnibuss.ee

Osale ja erguta osalema ka oma sõpru!

MAX MODA toimub viiendat korda

23. – 27. märtsini 2011 toimub Tallinnas **Salme Kultuuri-keskuses** V rahvusvaheline

laste ja noorte moeteatrite festival “Max Moda 2011”. Sel

aastal osalevad lisaks Eestile ka teatrid Kasahstanist, Valgevenest, Lätist, Leedust, Ukrainast, Venemaast (Moskvast, Kaasanist). **24. märtsil 2011** toimub konkurss “Miss ja Mister Max Moda 2011” kahes vanusegrupis: 8 – 13aastased ja 14 – 26aastased. 25. märtsil on võistlustules moeteatrid ja oma loomingutee alguses olevad noored moekunstnikud (vanusegrupid 8 – 13 ja 14 – 26a).

26. märtsil 2011 toimub suur galakontsert.

Max Moda kodulehekülg on www.maxmoda.ee.

EESTI KONCERT
www.concert.ee

René Eespere lastemuusikal
Hans Christian Anderseni samanimelise muinasjutu ainetel

Metsluigid

Libreto **Leelo Tungal**, lavastaja **Loore Martma** (TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia)

Osades **Marilyn Jurman, Jekaterina Nikolajeva, Arno Tamm, Ott Kartau**
ETV tütarlastekoor
Georg Otsa nimelise Tallinna Muusikakooli sümfooniaorkester
Dirigent **Mihhail Gerts**

E 14. märts kell 13 Estonia kontserdisaal
T 15. märts kell 13 Pärnu kontserdimaja
K 16. märts kell 12 Jõhvi kontserdimaja
N 17. märts kell 13 Vanemuise kontserdimaja
R 18. märts kell 12 Paide Kultuurikeskus

AHSERV PRIKE ERGO emt GEMMY GPR Postimees

Mõmmimamma juubel

Nõmme Põhikoolis käisid 11. küünlakuu päeval pidutsemas nii lastekirjanduse sõbrad kui ka karud: nimelt tähistas järgmisel päeval oma 85. sünnipäeva **Heljo Mänd**, kelle loodud populaarse tegelaskujude seas on ka Mõmmi oma sugulaste ja sõpradega. Enamjagu Heljo Mändi teostest on sündinud just Nõmme mändide all asuvas kodumajas. Lisaks rohketele õnnesoovidele sai juubilar kuulda-näha ka Nõmme laste esinemist ja katkendit muusikalist „Mõmmi jõuluaabits”, mille muusika autor Tõnis Kõrvits on samuti nõmmelane.

Ununematu uisutamine

Uisutamine on praktiline oskus. Meie planeedi põhjapoolsetel aladel, kus talvel külm kaanetab lühemaks või pikemaks ajaks veekogud, ei tulnud ennemuiste toime ilma uisutamata. Algul olid uisud hädatarvilikud kui **liiklusvahendid** ja nad leiutati paikades, kus inimene pidi **eluliste vajaduste pärast** jalgsi ületama kinnikülmunud jõgesid, järvi, soid-rabasid ja merelahti. Uiske on tuntud vähemalt **4000** aastat. Arheoloogilised leiud näitavad, et esimesed uisud olid tehtud **luust**, nad oli 25 – 30 cm pikad, üks ots kandiline, teine kaarjalalt ära lõigatud. Huvitav märkida, et arheoloog Herbert Fowler tegi väljakaevamistel leitud luu-uisudest koopia ning uisutas nendel. Selgus, et nende uiskudega sõitmisel ei tõugatud uisu küljega, vaid hoopis ninaga, mis oli hambuline ja lõikus jäässe. Uisutamine oli levinud Skandinaavias, Hollandis, Põhja-Saksamaal, Baieris, Böömimaal, Šveitsis ja Inglismaal. **Kirjandusest** leiab juba XII sajandi lõpul esimesi vihjeid uisutamise kohta. Näiteks **hollandi tütarlapsel** „Püha Ludwinast“, kes luust ja puust valmistatud uiskudel liugles mööda Amsterdami kinnikülmunud kanaleid.

Uisutamine – kuninglik liikumisviis.

Rohkem andmeid uisutamise kohta on teada Inglismaalt **Henry II** valitsemise perioodist (1154 – 1189). Uiskudeks kasutati tollal puuklotsi külge kinnitatud konte. Kuninglik õukond suundus teenrite ja õukondlaste saatel Moorfieldi soo jääväljadele. Sulased kinnitasid isandate jalgade külge uisud ja istmiku peale kullaga tiikitud padja ning teenri saatel, kes jooksis isanda kõrval, võis alustada liuglemist. Oletatakse, et uisutamine kui **jõudeaja täiteks** sobiv **meeldiv ajaviide**, kandus Inglismaalt Henry II ajal Prantsusmaa kaudu ka mandrile. Uisutamise riiklikku tähtsust kirjeldab selline asjaolu, et kuningad omavahel sõdu pidades on oma sõjamehed uiskudele paigutanud, saavutades sel kombel suurema **liikuvus- ja manööverdamisvõime**. Kui noor Venemaa tsaar Peeter I Hollandis laevaehitust õppis, huvitus temagi uisutamisest ning koju tagasi pöördudes oli tal pagasi hulgas paar hollandi uiske. Seejärel pani tsaar Tuula relvatehase valmistama ka uiske. **Metallist** uiske hakati tegema alates aastast 1848. Kiiruiskude sünnimaa on Norra.

AUTASUD sisukamatele töödele teemal „Minu lumeretk“ (vt Hea Laps nr 1/2011):

- Laura Heinumäe 2 kl, Puurmani Gümnaasium
- Kirke Kuiv 3 kl, Puurmani Gümnaasium
- Ingle Kürsa 2B kl, Jõgeva Ühisgümnaasium
- Kerdo Palmiste 2B kl, Jõgeva Ühisgümnaasium
- Keity Morov 3A, Türi Gümnaasium

Kirke Kuiv Puurmani Gümnaasiumist

ja jääga jalgadele, vaatamata kehaasendite mistahes suunalistele kiiretele muutumistele. Hea kehavalitsemise tunnus on ka oskus **ohutult kukkuda**. Kukkumist või kukkumise mängimist on soovitatav kasutada ühe uisutama õppimise harjutusena. Jääl käima ja liueldes liikuma õppimine on jäätunud teoludes hakkama saamisekski kasulik oskus. Uisutamisoskusega „relvatsatutud“ kehavalitseja juba niisama lihtsalt libedal ajal ei potsata ega prantsata! Põhjamaistes oludes on uisutamisoskus **kohanemisvõime** seisukohast oluline üldoskus tänapäevalgi. **Uisutamine talletub lihasmällu alatiseks**. Liikumismoodusena on uisutamine ununematu. Kes uisutamise kord ära õpib, saab **oskuse terveks eluks**. Samamoodi näikse olevat ujumise, suusatamise ja jalgrattasõiduga. Lihaskond ja tasakaaluelundid justkui salvestaksid pikemaajalise harjutamise tulemusel saadud väärtuslikud liikumisvilumused.

Looduslikud liuväljad. Külmapoisid teevad põhjapoolsetel aladel veele jääkaane peale ligemale kuueks kuuks – oktoobrist märtsini. Kui hoolega ringi vaadata, leiab igaüks kusagilt päris oma kodu lähedalt mõne lumeteki all peidusoleva jäälapikese – tiigi, kraavi, jõe või järvesilma –, mille saab ise lumest puhta uisuplatsina hoida. Uisutamine kui **toredaim talverõõm** tahab jõudude ühendamist ja nõuab omakandirahva ühistööd, et jäätekk püsiks sile ja söidetav. Laste võimuses on vanematele idee anda: „**Lähme teeme liuvälja!**“ Kel meri käe-jala ulatuses, saab uisutada merejää.

Uiskudel matkamine. Kui juba uisutad, hakkad unistama. Kas või sellest, et jääkaane ajal pääseks **uiskudel looduses** sinna, kuhu inimjalg muidu ei sõandaks minna. Näiteks rabalaugaste peegelsiledale jääle. Külmal ajal saab laukani minna käies ja tavaliste saabaste

alla võib kinnitada hõredat resti meenutava tallaga räätсад ehk lumekingad. **Uisutamiselamus rabalaukal** sünnib võrratu, sest maastik on väga eriline. Laugastes on saari ja laukakaldad on käänulised – uiskudel tiirutamiseks ehtsaks maiuspalaks! Rabaretk on kui ürgajas käimine, sest aeg näib rabas olevat tiksunud aeglasemalt. Puude ja taimede kasv on olnud aeglane, rabamännid kidurväiksed, ehkki ürgvanad. Meeles tasub hoida, et selline uisumatk tahab asjatundlikku **matkajuhti**.

Allikas: „Uisutamine“ M. Alekõrs jt, Tallinn 1964

Uisutamine ja kehavalitsemine.

Iga uisutaja ongi mingis mõttes võrreldav kuningaga. Kes õpib uisutama, õpib end ka valitsema! Uisutamine õpetab valitsema oma keha – **hoidma tasakaalu**

		riik Euroopas, mille pindala on 45 227 km ²	?	...luu vandel	Siiri	kolmapäev rõõbastel sõitev linnasõiduk
		Tallinna Loomaaed			Roman Ubakivi Rowan Atkinson	
		raua ja süsiniku sulam				
		lahti tegema				
		lõhna- ja maitseainete tihendatud lahus			Ott Arder millimeeter	
raadiolainete vastuvõtja või kiirgaja; tundel					Kreeka pealinn	Indrek Lindgren
tavaline ..kaun			tonn			
			harrastussõiduauto tüüp			
	Antonio Banderas Ants Antson Kaisa		meeter			
			"Hunt ja ... kitsetalle" Roy Orbison			
raadius					Eduard Tubin Sven	kimbutamine, narrimine, vaevamine
tuntuim Eesti maletaja						supinõu
1.	muusika avalik ettekanne puhkeasutus					
			panejuurde		tee-lusikatäis	
			kirjastus Eestis		nõnda	
Ingrid					Alžeeria Demokraatlik Rahvavabariik	
Itaalia plaadipirukas					Oskar Luts	
aktsiaselts						
			väga kahvatu New Orleans			
			Peeter		Sander	kriipsukujuline täht
sina		sama-nimeline isik				
		puuvili				

Vastus saada toimetusse! Parimatele lahendajatele "Juku juntsüklopeedia"!

Foto: Herkki Merila

Pipi võlusõnad ei vea alt!

Kes Astrid Lindgreni „Pipi Pikksukka“ lugenud, see mäletab võlusõnu, mida Pipi lausus, et igavesti lapseks jääda: „Väike väänik, anna asu, et ma suureks eal ei kasu!“

Vahva, et need võlusõnad väikest vaprat tüdrukut alt ei vedanud: endiselt tragi ja ettevõtlikuna on Pipi taas jõudnud Rahvusooperi Estonia lavale!

Ülo Vinteri ja Ülo Raudmäe muusikal „Pipi Pikksukk“, mida vaadates lustisid lastena juba teie isad- emad, esietendub taas **Estonias 5. märtsil 2011. Enn Vetemaa** tuntuks saanud laulutekstidele on lisa kirjutanud **Neeme Kuningas**, lavastajaks on **Andres Dvinjaninov**.

Muusikalis teevad kaasa RO Estonia solistid: **Riina Airene, Maris Liloson, Angelika Mikk, Mart Laur**, külalistena: **Agnes Aaliste, Terje Pennie, Liina Tennosaar, Märt Jakobson, Tõnu Kilgas, Alo Kurvits, Venno Loosaar, Egon Nuter, Raivo E. Tamm, Jaanus Tepomees, Kristo Ukanis** jt.

Nimiosalisi on koguni kolm: **Nele-Liis Vaiksoo** (fotol), **Merit Männiste** ja **Ingel Marlen Mikk**. Pipi ootab kõiki ja temaga pole kunagi igav!

Elmar Tomusk

Vollil on näpud põhjas

Ükskord, kui Volli ei olnud isegi veel kuueaastane, läks ta koos isaga poodi.

Naabermaja ees oli suur prügikast ja kui isa ja Volli sellest mööda läksid, märkas Volli, et kaks onu askeldavad prügikasti juures. Üks onu oli peaaegu tervenisti prügikasti sees ja teine onu hoidis tal jalgadest kinni, et ta prügikasti ei kukuks.

„Mida need onud teevad?“ küsis Volli isa käest.

„Ma arvan, et need onud otsivad endale süüa,“ vastas isa.

„Kas prügikastist saab süüa?“ oli Volli imestunud.

„Jah, Volli, mõnel inimesel ei ole tööd ega kodu ja nad on väga vaesed,“ selgitas isa. „Ja sellepärast ei ole neil raha, et

poest süüa osta. Siis nad käivadki prügikastidest endale toitu otsimas. Mõnikord viskavad inimesed ära täiesti korralikku toitu.“

Vollil hakkas nendest onudest väga kahju, sest nemad isaga läksid poodi saia, võid ja vorsti ostma, aga need onud ei saanudki poes käia.

Kui isa ja Volli järgmisel õhtul lasteaiast koju tulid, oli ema juba kodus. Ta oli köögis kõik toolid laua peale tõstnud ning koristas põrandalt vett.

„Meie külmkapp on üles sulanud,“ ütles ta. „Ärge praegu kööki tulge, ma kuivatan enne põranda ära.“

Kui põrand kuivaks sai, läks isa külmkapi juurde ja tegi sügavkülmiku ukse lahti. See oli täiesti üles sulanud ja suvel

korjatud mustikad ja maasikad olid kõik pehmeks läinud. Ja sügavkülmiku põrand oli vett täis.

„Siin ei päästa enam miski,“ arvas ta, „see kõik tuleb moosiks keeta.“

Ema hakkas sulanud marjadest moosi keetma ja isa helistas külmkapiparandajatele, et teada saada, kas keegi saaks kappi parandama tulla.

Varsti tuligi üks onu, vaatas külmkappi ja ütles, et see on nii vana, et sellele enam uut kompressorit saada ei ole ja sellepärast tuleb uus kapp osta. Selle nõuande eest küsis ta isa käest nelisada krooni ja läks minema.

Järgmisel päeval ostis isa uue külmutuskapi. See oli palju ilusam ja suurem kui eelmine.

Vollile meeldis uus külmutuskapp väga ja ta käis seda enne magamaminekut mitu korda vaatamas.

Kui Volli oli juba voodis, istusid isa ja ema veel köögis ja ajasid juttu. Emal oli uue kapi üle väga hea meel, aga isa ütles, et nüüd on näpud täitsa põhjas ja kuu lõpus läheb vist päris raskeks.

Kui ema Volli hommikul lasteaeda viis, küsis Volli, mida tähendab see, et näpud on põhjas.

„Seda öeldakse siis,“ selgitas ema, „kui raha on otsas ja ei saa midagi osta.“

Pärast lasteaeda jäi Volli hoovi peale mängima, ema ja isa aga läksid jalutama.

„Mine siis varsti koju,“ ütles ema Vollile, „meie tuleme umbes tunni aja pärast.“

Isa ja ema võtsid käest kinni ja jalutasid minema, Volli aga jooksis hoovi keskele ja ronis suure kivi otsa.

Järsku tuli Vollile meelde, et neil on näpud põhjas. Ja kui ta mõtles sellele, et äkki on näpud nii põhjas, et neil ei olegi õhtul midagi süüa ja nad peavad tühja kõhuga magama minema, muutus ta väga kurvaks.

Õnneks tuli Vollile meelde, et mõnikord viskavad inimesed prügikasti täiesti korralikku toitu. Volli otsustas minna prügikasti juurde ja uurida, kas ta leiab seal midagi, mida õhtusöögiks lauale võiks panna.

Prügikast oli väga kõrge ja Volli ei näinud peaaegu üldse, mis selle sees on.

Siis tuli prügikasti juurde kolmanda korruse Pauli vanaema, kes tahtis oma prügi ära visata. Kui ta Vollit nägi, küsis ta imestunult: „Laps, mida sina siin teed?“

„Meil on näpud täitsa põhjas,“ teatas Volli, „aga ma vaatan, äkki ma leiän siit midagi õhtusöögiks.“

Pauli vanaema lõi ahhetades käsi kokku ja küsis: „Kas teil on kohe nii halvasti?“

„Issi ütles, et meil on väga raske,“ vastas Volli, „aga ta ütles, et mõnikord visatakse prügikasti täiesti korralikku toitu.“

„Tule kaasa,“ kutsus Pauli vanaema, „küll me teie murest koos üle saame!“

Pauli vanaema kutsus Volli enda juurde koju. Ta haaras riiulilt vana kilekotijätki ja hakkas sinna toitu panema. Külmkapist võttis ta tüki juustu, kolm muna ja kolm viinerit, lava alt kotist koukis paar kartulit ja ühe sibula. Siis pani ta kilekotti pool leiba, mõtles veidi ja võttis külmikust lahtise karbi kalakonservi.

„Siin on küll ainult pool alles,“ selgitas ta, „aga natuke hamba alla ikka saate.“

„Aitäh,“ ütles Volli Pauli vanaemale tänulikult naeratades,

Rahumäe Põhikooli õpilistööde näituselt

„nüüd ei pea me tühja kõhuga magama minema.“

Volli läks koju ja laotas kogu toidukraami ilusti köögilauale.

Kui isa ja ema koju tulid, oli ema köögilauda nähes väga üllatunud.

„Kas sa käisid jälle ise poes?“ uuris ema.

„Ei käinud,“ vastas Volli, „Pauli vanaema kutsus mu enda juurde ja andis mulle nii palju sööki.“

„Aga miks ta sulle seda sööki andis?“ ei saanud isa aru.

„Ma tahtsin õues prügikastist vaadata, kas seal on head toitu, sest sa ise ütlesid, et meil on näpud põhjas,“ seletas Volli, „me ei saa ju tühja kõhuga magama minna. Aga siis tuli Pauli vanaema prügikasti juurde ja andis meile sööki.“

Ema ei osanud selle kohta midagi öelda. Isa ka ei osanud, selle asemel läks ta näost täiesti punaseks.

„Nüüd arvavad kõik meie naabrid,“ oli ta ahastuses, „et saatsime oma lapse prügikastist toitu otsima. Õnneks ei tea siin majas keegi, kus ma töötan, muidu oleks see kohe mõnes ajalehes.“

Ema pakkis Pauli vanaema antud toidukraami kilekotti ja ütles: „Ma käin korra kolmandal korrusel.“

Kui ta umbes poole tunni pärast tagasi tuli, keetis ta kartuleid ja tegi hakklihakatet. Ja pärast sööki said kõik uuest külmkapist väikese jäätise.

Aga isa oli ikka mureliku näoga ja ütles emale, et võib-olla oleks parem, kui nad mõnda teise kohta elama läheksid.

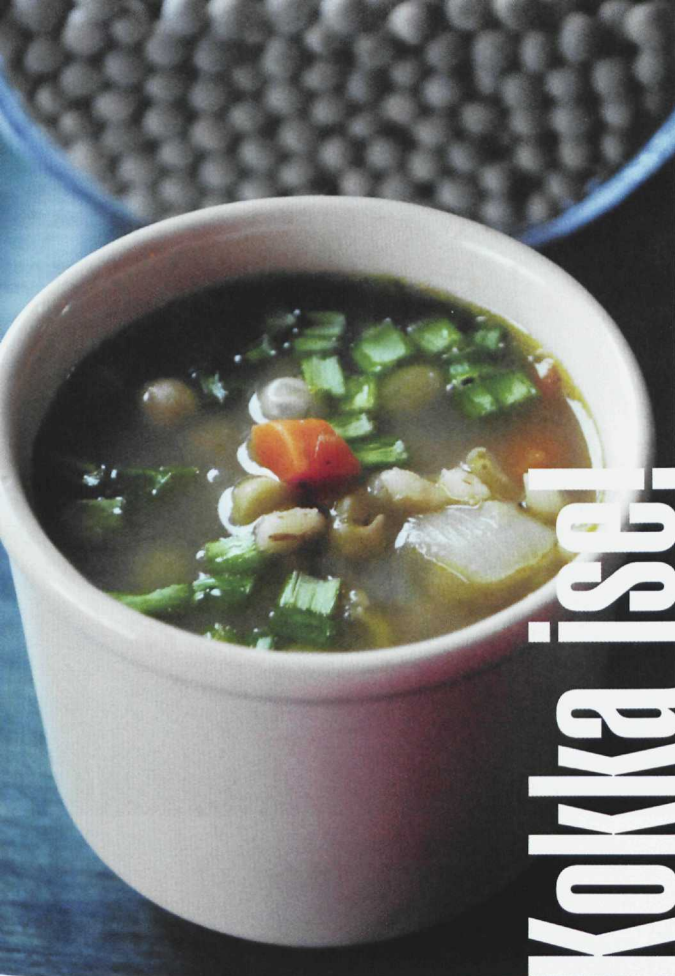
Dekoratiivsed lilled

Toremaid kaunistusi jakile, vestile, kotile, padjale ja muudele esemetele saad käsitööviidist valmistatud lillekestest. Lõika viltriidest erineva suurusega ja erinevat värvi viie või kuue õielehega lilli ja sobita need üksteise peale. Kokku võid panna kaks või koguni kolm erinevas suuruses õit. Nende peale kinnita õie süda. Kaunista see pärlite ja litritega. Võid tikkida isegi tolmukad. Saadud õiele liimi taha prossinõel ja nüüd ongi sul kaunis omavalmistatud ehe. Selliseid õisi võid kinnitada ka juukseklambrile, käevõrle, pea- ja kaelapaelale.

Lilli võid õmmelda ka topeltriidest. Selleks lõika kaks ühesugust lilleõit ja õmble omavahel nõopaugupistetega kokku nii, et jääb ainult väike ava õie täitmiseks mahulise vatiiniga. Täida õis pulgakese abil, sest nii on sul kergem seda ühtlaselt täis toppida. Seejärel õmble värviline õiesüda.

Kui tahad kimbulilli, siis kinnita õis värvitud grillimispluugale. Sel juhul võiks õiesüdamik olla mõlemal õiepoolel. Lehed valmista südamekestena samade töövõtetega nagu lilledki. Head tööindu ja ilusat saabuvat kevadet!

Lully Gustavson

Enne riukalikke aprillinalju saab veel ehk ühe korraliku liu lasta vastlapäeval, mis sel aastal on naistepäevaga samal päeval. Seekord pakun teile kokkamiseks kaks klassikalist retsepti, mis mõlemad on supid. Üks soolane ja teine magus.

Hernesupp

Kui ma eelmise aasta jaanuaris jagasin teiega eriti lihtsa hernepeesupi retsepti, siis seekord pakun teile täiesti tavalist, aga väga maitsvat hernesuppi. Andestage mu fantaasiavaegus, et vastlapäeval hernesupist räägin, aga mõned asjad lihtsalt sobivad eriti hästi kokku!

Vaja läheb:

- pool pakki kuivatatud herneid (500g)
- 2-3 sibulat
- 4 küüslauguküünt
- 2 porgandit
- 1-2 peotäit odrakrupe
- 3-4 köögiviljapuljongi kuubikut
- (maitserohelist)

Kõigepealt pane herved õhtul külma vee sisse likku. Järgmisel päeval vala keskmise poti põhja õli (ligikaudu 3-4spl) ning seejärel lisa kuuma õli sisse tükeldatud sibulad. Pruunista 1 - 2 minutit ning lisa tükeldatud porgandid ja küüslauk. Sega kõik korralikult läbi, kuumuta natuke ning vala kõik kuuma veega üle (umbes pool potti või natuke rohkem). Seejärel lisa vee sisse leotatud ja loputatud herved ning loputatud odrakruvid. Lase supil podiseda, kuni herved ja kruvid on pehmed (ligikaudu 45minutit kuni tund), aga umbes poole peal lisa supile ka köögiviljapuljongi kuubikut. Soovi korral kaunist maitserohelisega.

Leivasupp

Nüüd asume magusa supi kallale. Mõnikord jääb üle leiba, mis on juba natuke kõvem, aga kõlbab ideaalselt ühe maitsva leivasupi sisse. Soovi korral võid supi sisse lisada ka näiteks õunatükke või muud meelepärast.

- 10 - 15 viilu leiba (mina panin ka paar viilu saibi)
- üle poole kruusi rosinaid
- 3 kruusitait kuuma vett
- 3 - 4spl suhkrut
- pool teelusikatäit kaneelipulbrit
- teelusikatäis margariini

Aseta leivaviilud poti põhja ning rebi näppudega suuremateks tükideks. Pane pott tulele. Lisa kolm kruusitait kuuma vett, suhkur, kaneel, loputatud rosinaid ning margariin. Sega kõik hoolikalt läbi. Kuumuta paar minutit keskmisel kuumusel ning sega veel, kuni leivasupp on juba ühtlasem ning kreemisem. Võta pott tulelt. Enne serveerimist võid soovi korral supi maha jahutada.

Liikluslugusid Valguta Lasteaed-Algkooli õpilastelt

Huvikeskus Kullo orhiivist

Ära liikle kui peata kana!

Su elus ohtusid on palju,
ei tohi võtta neid kui nalju.
Et olematuks jääksid vead,
siis reegleid teadma pead.

Kui pimeduses jalutad,
siis helkurit sa kasuta.
Ja kui ületada teed on kihk,
siis võta sebra peale siht.

Et ohutumalt kimada,
pead sõitma rattal kiivriga.
Pidurid, helkurid ja kell –
neid teadku iga sell!

On palju reegleid elus veel,
Kuid neid sa õpid eluteel

Gerri Tatar 6. klassist

Igal lapsel helkur särab

Siis kui õues juba pime,
juhtub helkuriga ime.
Igal lapsel küljes helkur,
mis on sama hea kui vilkur.
Iga laps helkurit kannab,
see talle elugi annab.
Helkurit kannab iga laps
ja ka nende armas paps.
Igal lapsel helkur särab,
politseinik lapsi tänab.

4. klassi ühislooming

Helkur

Kui õues on pime,
siis kiire sa ole.
Taskust välja tõmba vilkur,
mille nimeks helkur.
Siis autojuht näeb sind
ja rahul on su hing.
Sind õnnetusest päästab
ja vigastustest säästab.

Ave- Ly Kaeramaa 6.klassist

Ohutusvest

Vest, vest, ohutuse mõttes
su selga panen.
Sellega ma hästi
nähtav olen.
Autojuht mind kõikjal märkab,
helkur mind ju aitab.

Lauri Külv 3. klassist

Tulevikukiiver

Kiiver on liiklusohutuses väga tähtis. Neid on igasuguseid.

Kui ma oleksin kiiver, siis ma oleksin peas olles pehme, aga kui peaks õnnetus juhtuma, siis ma kaitseksin pead nagu kullatükki. Ma tahaksin olla alati kasutatav. Kui inimene peaks minema rattaga sõitma, siis ma supsaksin talle mugavasti pähe. Mul oleks veel küljes päikesepriid juhaks, kui tulekera silmi pimestab. Ma ei tahaks olla raske, sest siis hakkaks sõitjal pea ja kael valutama. Minu sees oleks veel muusikakeskus, kust inimene saab kuulata seda, mida soovib.

Kiivrina ei taha ma olla hinnalt kallis, kuigi kõik räägivad, et odavad ei ole head. Mul oleks tippdisain ja veel kiivri kõvakettal ajalehtede programm, mis loeb ette uudiseid laias maailmast.

Mikk Pedaja 5. klassist

Kui õues on pime

Kui õues on pime,
siis helkur on ime.
Ta päästab meie elusid
ja hoiab kokku rahasid.

Kaisa Peetso 3. klassist

Ütle üks hea autolapse nimi!

Propeller jäi alles vaid logole

BMW logo tunneb ära ka see, kes on autoasjanduses võhik: neid autosid ja mootorrattaid ehib sinivalge neljaks jagatud ring, mida ümbritseb must rõngas kolme tähega: BMW. Kui Ferrari, Lamborghini ja Toyota

säilitavad oma asutajate liignimesid, siis sellist nime nagu Bmw ei ole kindlasti üheski passis. Tegu on jällegi akronüümi ehk esitähedel põhineva lühendusega: neid masinaid toodab Saksamaal Münchenis asuv firma **Bayerische Motoren Werke AG**. Sinivalge neljaosaline ring aga tähistab Baieri lipuvärvide lennukipropellerit, sest **aastal 1913** Karl Friedrich Rappi poolt asutatud tehas valmistas justnimelt lennukimootoreid. Esimese maailmasõja järel keelati Saksamaal lennukeid valmistada ning BMW tootis mõnda aega hoopiski raudteepidureid. 1928 ostis BMW ära aga väikesi Dixi autosid valmistava firma ning nendest masinatest sai BMW AG esimene auto BMW 3/15. Mõne aasta jooksul jõuti täiesti oma automarkideni, mis said kuulsaks nii oma välimuse kui ka sõiduomaduste poolest.

Teise maailmasõja ajal hakkas BMW jälle „pahaks poisiks“; olles saksa sõjalennukimootorite tootja ning valmistades ka maaväele mootorrattaid ja muid masinaid. Sõja ajal hävis Müncheni tehas peaaegu täielikult ja jällegi tabas BMW-d rahvusvaheline keeld: seekord pandi BMW autode tootmine kolmeks aastaks keelu alla, nii et esimese sõjajärgse masina laskis tehas välja alles 1952. aastal, kuid hoo sai sisse alles 1950ndate aastate lõpus.

Näib, et lennukipropelleriga firma-märk on nüüd juba harjunud maapealseid masinaid esindama, igatahes on BMW praegu menukas autotootja. Baieri mootorivärk käib kui kellavärk!

Isa, kes võttis endale tütre nime, autost kõnelematagi

Mercedesed on automargina tuntud ja hinnatud üle maakera. Vaevalt et keegi on kokku lugenud, kas maailmas on rohkem Mercedese nimelisi autosid või naisterahvaid. Tegelikult said need autod – õigemini nende esiema – nime hoopis 11 aastase tüdruku järgi.

Mercedes Adriana Manuela Ramona Jellinek oli Austria diplomaadi, ärimehe ja autofanaatiku Emil Jellineki tütar, kes jäi nelja-aastasena ilma emast ja keda isa hoidis nagu oma silmatera. Emil Jellinek oli kirklik autosõber, kes müüs edukalt oma rikastele sõpradele sakslase Gottlieb Daimleri sportmasinaid ja tellis Daimleri vanemmehhaanikult Maybachilt uue automudeli nimega Mercedes. Jellinek oli veendunud, et see nimi on õnnetoov. Mercedese nime kannavad populaarsed autod siiani – ka pärast seda, kui Daimler-Benz firma

● Mercedes Adriana Manuela Ramona Jellinek

ühines ameeriaklaste Chrysleriga. Emil Jellinekil oli lapsi ka teisest abielust, kuid nende nimed jäid kahjuks autodeks põlistamata. Diplomaat-ärimees aga laskis oma perekonnanimel lisada ametlikult ka oma tütre (ja automargi) nime: alates aastast 1903

seisis ta dokumentides nimi Emil Jellinek-Mercedes. Mees ise olevat öelnud, et see on küll esimene kord maailmas, kus isa võtab endale tütre nime.

Kalli sõidumasina müügiedu kasvas kiiresti: kui 1900 müüdi 340 Mercedest, siis 1904 läks Jellinekilt nime saanud autosid kaubaks juba 2200.

Huvitav on ehk teada, et Emil Jellinek-Mercedese lapselaps Elfriede Jelinek on tuntud Austria proosa- ja draamakirjanik, kellele aastal 2004 omistati Nobeli kirjanduspreemia. Kas ta garaažis elab ka mõni Mercedes, seda pole teada.

Kunstiuviline
BarbieTütarlapselik
BarbieGlamuuri-
Barbie

Barbie™

FASHIONISTAS™

Kenake
BarbieElegantset
lohakas
Barbie

Kaks pead on ikka kaks pead!

„Barbie Fashionistase” sarja uued nukud tervitasid meie lugejaid juba mulluses aprillinumbris. Tuletage meelde: need on **Glamuuri-Barbie, Metsik Barbie, Tütarlapselik Barbie, Kenake Barbie, Kunstihuviline Barbie ja Elegantselt lohakas Barbie** – igähel isemoodi iseloom ja võlu.

Moemaailm on rahutu paik – alata tekib uusi ideesid ja suundi. Nüüd võib elegantset Glamuuri-Barbie`st saada mõne hetkega taltsutamatu Metsik Barbie ja Elegantselt lohakas Barbie võib muutuda loksispäiseks Tütarlapselikuks Barbie`ks. Nukudisainerid leiutasid nimelt nukkudele vahetatavad pead! Mõnel nukumudelitest on teine pea kohe karbiga kaasas, mõnele saab selle eraldi juurde osta.

Tegelikult oleks endalgi mõnus koolist tulles õppimisest väsinud peal puhata lasta ja asendada see näiteks lõbusa peolemineku-peaga! Aga kahjuks pole meist kellelgi teist peanuppu karbis või kapis varuks... Pole siiski mõtet

kurvastada, sest ka sellesama kooli ja kodu vahet liikuva peaga annab nii mõndagi leitud! Näiteks kas või ühele Fashionistase sarja Barbie`dest uued rõivad disainida...

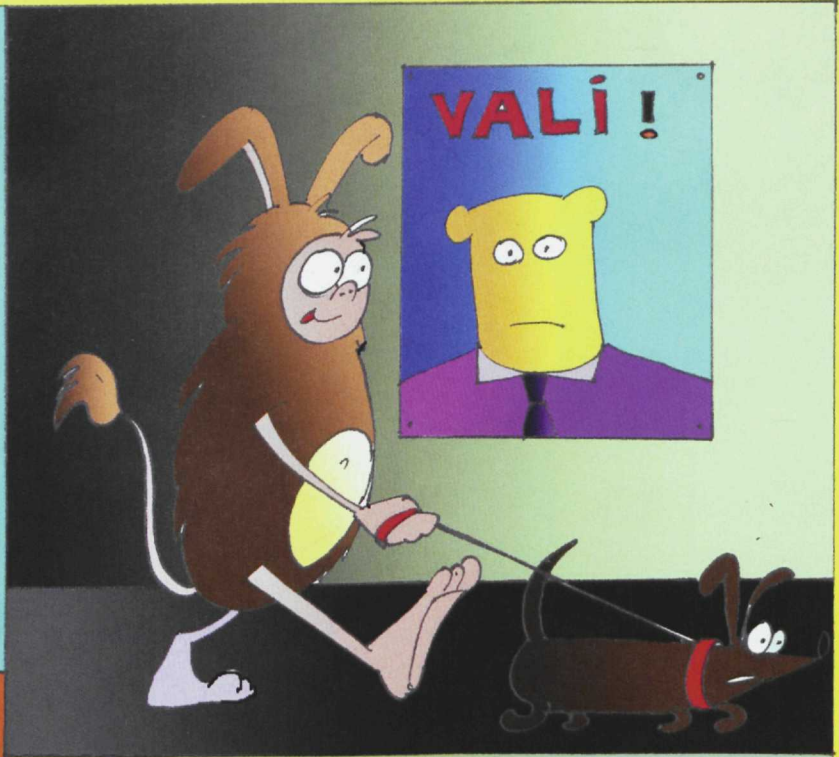
Metsik
Barbie

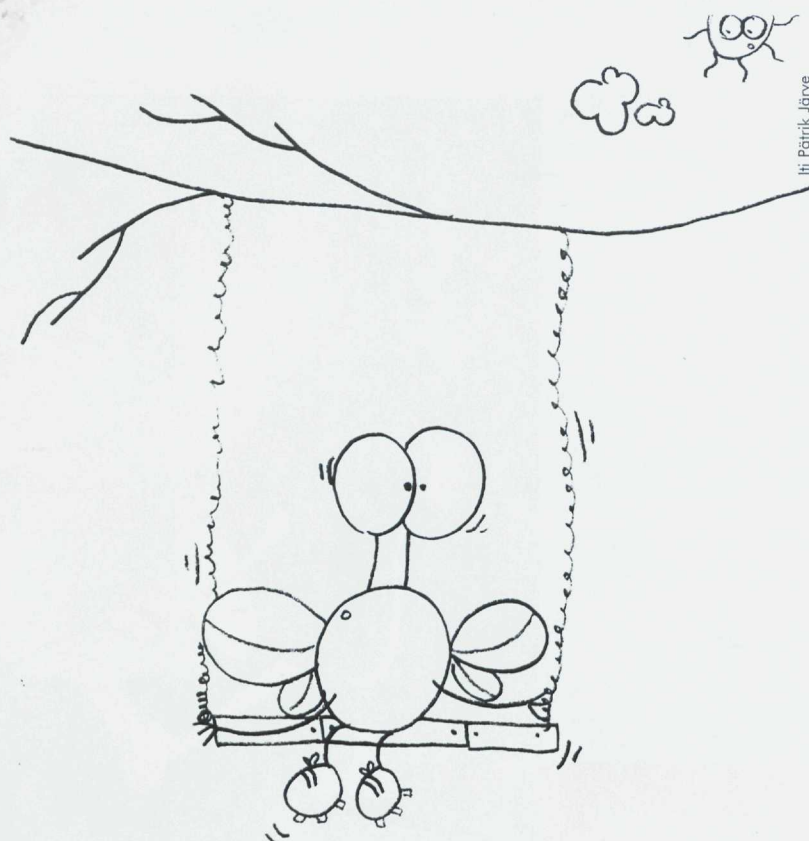
FASHIONISTA

Maaletooja: RIMONNE

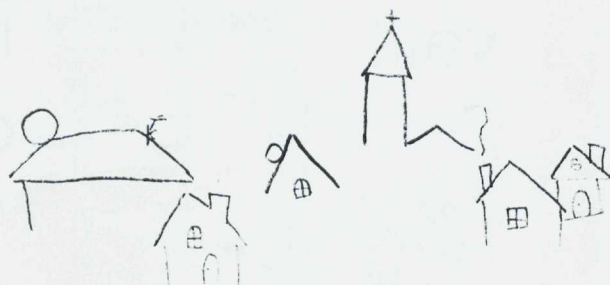
Mõeldud – tehtud! Vali üks neist kuuest nukust ja joonista talle oma käega uhiuus rõivakomplekt! Saada oma moejoonistus toimetusse enne 5. aprilli 2011! Parimate vahel loosime välja **auhinnad Rimonnelt** – just needsamad vahetatavate peadega Barbie`d!

r
a
h
n
u
r
e
e
t
m
ä
n
g
e
l
-
j
u
u
s
e
r
a
s
k
e
d
v
a
l
i
k
u
d

Ili Pärnik Järve

Paetisme

- ☠ Tänasida toimetajaid ära viska homse varna.
- ☠ Vargad tegid ehitusplatsil puhta vuugi.
- ☠ Uue meierei avamisest võttis osa ainult koorekiht.
- ☠ Sisseostude tegemiseks tuleb teha väljaminekuid.
- ☠ Humoristid suhtuvad oma töösse täie tõsidusega, nemad juba nalja ei tee.
- ☠ Parlamendis loetakse mõnda otsust kolm korda ette, et kõik saadikud aru saaksid.
- ☠ Seebiooper pesi teised ooperid mängukavast välja.
- ☠ Riikukukkedel oli kana kitkuda.
- ☠ Musta rassi öösel ei näe.
- ☠ Eestis läheb elu päris libedalt, eriti sõidu- ja kõnniteedel.
- ☠ Põllumees võib küll hobusega vagu ajada, kuid pärast räägib ikkagi, et tema kündis.
- ☠ Kes saab santi sundida, kui sant ei taha kõndida. Las ta siis jookseb pealegi.
- ☠ Hernehirmutis osutus nii hirmsaks, et isegi herved ei kasvanud.

Asiants

- ☠ Antsule ei meeldi jooksvat remonti teha. Ants ei jaksa joosta.
- ☠ Ants ei ole vasakukäeline. Antsul on mõlemad käed.
- ☠ Iga loll teab, et üks kord üks on üks. Ants ei tea, sest Ants pole loll.
- ☠ Ants teab, et loll saab kirikuski peksa. Ants käis kirikus, kuid peksa ei saanud.
- ☠ Antsul tuli kord pliidi ees istudes tukk peale. Ants viskas tuki tulle tagasi.
- ☠ Ants ei maga kunagi sisse. Ants magab alati välja.
- ☠ Ants magab öösiti väljas. Antsul on välivoodi.
- ☠ Ants teab, et tarkus tuleb tasapisi ja sellepärast pole ta veel Antsuni jõudnud.
- ☠ Ants ei taha endale viigipükse. Ants tahab võidupükse.
- ☠ Ants teab, et musta valgeks ei räägi. Ants on seda mustanahalise peal proovinud.
- ☠ Ants ostis endale tänavakingad. Ants tahab osta ka kõnniteekingi.
- ☠ Antsul on pikad jalad. Antsu jalad ulatuvad lausa maani.
- ☠ Antsul on kuiv seadus. Ants enam püksi ei tee.
- ☠ Ants ei usu kurejutte. Ants teab, et kured ei oska rääkida.

Lugu sisalikust, kellest sai kangelane

Alles äsja vallutas kinoekraani kuldsete juustega Rapunsel, enne seda kurikaval Megameel, eelmisel aastal näitas end viimast korda roheline sookoll Shrek ja vaatajatele õpetati, kuidas taltsutada lohet. Lisaks sellele näitasid ustavad lelud, et oma sõpra ei saa kunagi maha jätta. Tundub, et kõigist on juba filme tehtud. Aga samas ei meenu ühtegi filmi, mille peategelaseks oleks sisalik.

Nüüd on see mure murtud, sest uues lustilises animaseikluses **"Rango"** on nimitelaseks just üks ettevõtlik sisalik, kes leiab end ühel päeval ootamatult olukorras, kus peab omapead hakkama saada. Sattudes Pori-nimelisse väikelinna, tabab näitlejakutsest unistavat sisalikku korraga äratundmine: uues kohas, kus keegi teda ei tunne, võib ta esineda kellena tahes, valida endale meelepärase rolli ja siis seda esitada. Nii sünnibki Rango, kellest saab poolkogemata linnakese šerif. Vaene sisalik aga ei tea, et seadusesilmad ei ela selles linnas kuigi kaua ning kui kohalikust pangast veel vesi otsa saab, ei lase suured pahandused end kaua oodata. Sisaliku keele on selle filmi tarvis ära õppinud Johnny Depp ise!

Aprillikuus ootavad filmisõpru lihavõttejānes, kes tahaks hoopis ansambelis trumme mängida, ning "Jāāaja" tegijate uusim seiklusfilm "Rio", kus lennuvõimetut lindu ootab Rio de Janeiro elu suurim seiklus. Aga sellest juba järgmine kord.

Kinokuju

Foto: Analoji, Makarevičs

Üks laureatidest –
Saaremaa
Ühiskümnaasiumi
kooliteater
Kreputlased

Tuulelapsed
festivali lõpetamine

Üle Laiuse mäe luulet lugema!

„Aga teie lennake sinna, kuhu siit aknast ei näe.
Laugelt lennake, Tuulelapsed, üle Laiuse mäe,“

kirjutas meie luuleklassik Betti Alver. Luuletaja sünnikohaks oli Jõgeva, kus praegu asub tema muuseum ning park, mis iga luulefestivali ajal särab sadade küünalde valgusest. See tähendab, et Tuulelapsed on jälle kohale jõudnud!

Luuleteatrite festivale korraldab Jõgeva Gümnaasium koguni kaks korda aastas: novembris kogunevad Külmapealinnas gümnaasistid ning jaanuaris põhikoolide luuletrupid. Kes arvab, et tegu on värsiridade nobeda mahavuristamise või õpetaja käsu peale üliilmekate liigutustega deklameerimisega, sellel pole Jõgeva festivalidest üldse aimu. Siia kogunevad koolilapsed, kes võiksid vabalt mõnes filmis või teatrilavastuses kaasa teha, sest on juba maast-madalast teatritegemisele sõrme andnud. Muidugi on tähtis ka see, et koolis töötaks mõni teatri- ja luulehuviline õpetaja.

Nii õpetajad kui ka enamjagu luuleteatri-lastest on omavahel juba eelmistel festivalidel tuttavaks saanud ja seetõttu mürtsus koolimajas, kus külalised ööbisid, etenduste lõppedes tantsumuusika. Seekord mahtusid näitetruppide lavastused ära ühele päevale ja seejärel said noored näitlejad rahumeeli end lõdvaks lasta. Samal ajal istus koos žürii ehk nõukoda, kelle arutelud ja vaidlused kestsid üle kesköö. Nõukotta kuulusid Eesti Raadio raadioteatri juht Toomas Lõhmuste, Harrastusteatri Liidu juht Kristiina Oomer, Kadri Tiisel Eesti Raadio laste- ja noortesaadetest, teatrisõbrast arst Kalle Piiskoppel ja mina.

Kõigil Jõgeva festivalidel on oma allteema – tänavu oli selleks kool. Kes siis õpilastest koolielu ei tunneks! Aga küll oli põnev jälgida, kui erinevalt võib koolielust teatrit teha ka

siis, kui mõnigi kooliluuletus kordus mitme trupi ettekandes. Oli meenutusi 80. aastate koolielust, oli lõbusaid lugusid, tõsisid arutelusid ja laiskade-lohakate pilkamist. Igav igatahes ei hakanud!

Nõukojaal oli üpris raske seda parimatest parimat välja selgitada, seepärast antigi seekord **laureaaditiitel kolmele koolile: Saaremaa Ühiskümnaasiumi trupile Kreputlased (juhendaja Rita Ilves) lavastuse „Tarkus tuleb tasapisi“ eest, Viimsi Keskkooli trupile Eksperiment (juhendaja Külli Täht) lavastuse „Mäng“ eest ja Jõgeva Gümnaasiumi kooliteatri Liblikapüüdja II b klassi trupile (juhendajad Linda Tross ja Lianne Saage-Vahur) lavastuste „Koolikillud“ ja „Kõnelgem lastest“ ning VI b klassi trupile (juhendaja Lianne Saage-Vahur) lavastuse „Küll oli avar me vabaõhuklass!“ eest.**

Eripremiate väärilisteks tunnustati Aseri Keskkooli trupp Kirdekad (juhendaja Luule Varinurm) ajastutruuduse eest lavastuses „Kauge kaja“; Orissaare MO-Teater (juhendaja Mare Noot) mängulusti eest lavastuses „KoolON“ ja Kolga Keskkooli trupp (juhendaja Terje Varul) minimalistliku elegantsi eest lavastuses „17 hetke“.

Tunnustuspreemiad pälvisid Lustivere Põhikooli noorem ja vanem trupp (juhendajad Malle Tuur ja Olga Paas), Rakvere Realgümnaasiumi trupp 6T (juhendajad Kai ja Margus Eek), Kehra Gümnaasiumi trupp (juhendaja Endla Klemets), Kunda Ühiskümnaasiumi trupp (juhendaja Maarika Koks) ja Lasnamäe Üldgümnaasiumi trupp Et (juhendaja Juta Teral).

Ei tea, mitu aastat kulub sinnani, kuni me Tuulelaste noori näitlejaid päris-teatrite laval näeme? Jõgeva Gümnaasiumi Liblikapüüdja juhendajal Lianne Saage-Vahuril on noorte näitlejate seas iga aastaga üha enam „oma inimesi“.

Jõgeval käis Leelo Tungal

Näomaalingud

1.

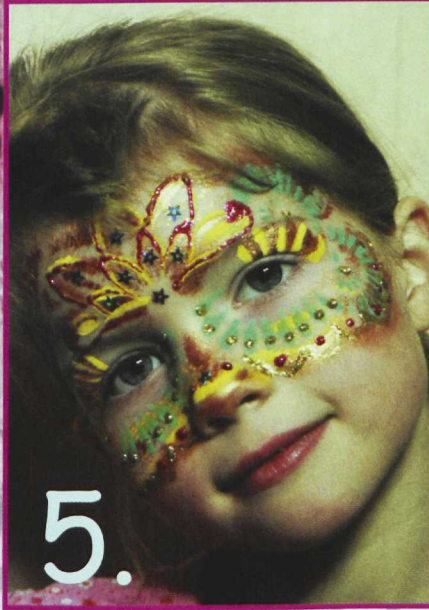
2.

3.

4.

5.

1 – Vali endale šablooni kujutis. Mina kasutasin riidepitsi, mille ostsin kangapoest. Nüüd aseta pits näole ja tupsuta värvise švammiga terve pitsi kokku. Kui riide ära võtad, jääb näole pitsi kujutis.

2 – Võta švamm või pintsel ja tee kokku mõne teise värviga. Kasutades näol jällegi pitsi, täida selle vahed värviga.

3 – Edasine on juba vaba fantaasia, kuidas pitsist saadud maalingut kujundada. Mina võtsin pintli ja kollase värvi ning rõhutasin mõningaid jooni.

4 – Viimane samm on sädelus ja sära, mis teevad maalingu veel ilusamaks. Litreid saab kleepida huuleläikega, kreemiga või vaseliiniga. Tehislikke liime ei hakka teadagi arukas inimene näole panema. Kui tahad, et litrid kõvemini kinni jääks, siis on ideaalseks kleepaineks munavalge.

5 – Ongi valmis!

Muinasjutuliselt lihtne ja kiire!

Šabloon on kujund, mille abiga saab luua palju samasuguseid pildikesi. Šablooniks võib kasutada kõike käepärast, mida kodus leidub, näiteks huvitava kujuga joonlauda, augulist riiet, värvitopse või isegi oma kätt.

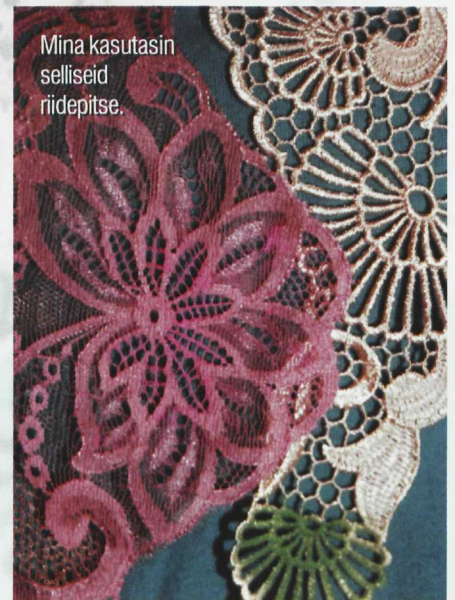
Valmis šabloone saab osta ka kunstitarvete poest, ent toredam on neid hoopistükkis ise meisterdada. Selleks on vaja paberit, kääre ja

ideed, millist kujundit soovid.

Kui näiteks mitu sõpra tahavad oma näole samasugust lille, siis võib lille kujutise paberist välja lõigata. Sellele sisu värvides saavadki kõik soovijad täpselt samasuguse lille. Kusjuures see on mitu korda kiirem kui kõigile eraldi lille joonistamine.

Iris Müntel

Valikut minu tehtud töödest saab näha aadressil www.irisgrimm.net

Mina kasutasin selliseid riidepitse.

Vello Salumets

“Mulle tasuti selle eest,
et ma nautisin iseennast!”

Gerry Marsden

The Platters

1953. aastal Los Angelesis moodustatud

The Platters oli 50ndate mustanahaliste lauluansamblike hulgas edukaim, sest lisaks rassikaaslastele nautisid Plattersi muusikat ka väga paljud valged. Milles peitus siis selle doo-wop-stiiliga alustanud ja peagi üle 53miljonilise plaadimüügiga hiilanud kvarteti edu saladus? Muusikakriitikud arvates oli selleks bändi mäenedžer, muusikaelu pulssi hästi tundev Samuel “Buck” Ram, kes oli hariduselt jurist.

Plattersi algkoosseisu moodustasid tenorid **Tony Williams ja David Lynch**, bariton **Alex Hodge ja bass Herbert Reed**. 1953.

aasta lõpus kohtusid need samas autoparklas töötanud ja rohkem oma lõbuks laulnud noormehed impressaario Buck Ramiga, kes juba kümme aastat oli askeldanud üsna mitmel rindel. Ta oli komponerinud džässiteoseid, tegutsenud arranžeerijana, orkestrijuhina, trompetistina ning

lisaks proovinud kätt ka uute talentide otsingul. Mõne aja möödudes sõlmis Ram Plattersiga määndžerilepingu, vahetas seadusega pahuksisse läinud Alex Hodge'i välja **Paul Robiga**, sokutas uueks bändiliikmeks 15-aastase **Zola Taylori** ja organiseeris ansamblile plaadistuslepingu General Recordsiga. Esimese singli tarbeks otsustati plaadistada Buck Rami ja Ande Rand'i kirjutatud "Only You (And You Alone)". Hurratamist aga millegipärast vastukajana ei kõlanud. Kuid plaadistused jätkusid ja vaatamata sellele, et Plattersil polnud ette näidata isegi mitte ainsat pisihitti, suutis Ram siiski mingi nipiga kruvida Plattersi esinemistasud üsna kõrgele

Siis pakkus oma abi Los Angelesi kuulsaima raadiodiskori Hunter Hanckocki sekretärina töötanud Plattersi tenorilaulja Tony Williamsi abikaasa. Ta andis salvestust kuulata oma bossile, kes seda otsekohe raadioeetris mängima hakkas. Saadet juhtus kuulama Seattle'i raadiojaama diskor Bob Salter, kes pärast singli omandamist hakkas "Only You'd" tutvustama ka oma raadiosaadetes. Sellest oli kasu. Kohe tekitas laul paljude raadiokuulajate huvi, mille tulemusena kerkis Plattersi esiksingel 1955. aasta sügisel Billboard-tabelis 5. kohale.

Buck Rami komponeeritud uuest palast "**The Great Pretender**" sai taas miljonihitt, mida kroonisid esikohad nii Billboard Disc-Jockey-, Juke-Box- kui TOP100 tabelis. Kuid see kõige tähtsam tipp, The Best-Sellers, jäi ka seekord vallutamata. Kuigi Buck Ram oli kirjutanud Plattersile juba kaks miljonihitti, tuleb tema auks öelda, et ta ei kavatsenud jääda neid lõpuni nikerdama. Ramile meeldis väga prantslase Georges Boulangeri 1939 kirjutatud "Avante de Mourir", mille pakkus Plattersile plaadistuseks välja Jimmy Kennedy, kes oli laulule kirjutanud ingliskeelse teksti pealkirjaga "My Prayer". Ansambel laulis loo küll linti, kuid tulemust kuulates oli plaadifirma juhtkond arvamusel, et sellest palast hitti küll ei tule. Buck Ram meenutab: "Mercury Records ei soovinud üldse "My Prayerit" avaldada, kuid kui saadi teada, et ka Decca-firma soovib seda plaadistada ansambli *The Four Aces* esituses, hakkas Mercury'l Plattersi uue singli turudele paiskamisega kõva kiire". Hea vaist uute hittide leidmisel ei petnud Buck Rami ka seekord.

4. augustil 1956 tõusis "My Prayer" Billboardi tippu ja püsis seal 5 nädalat. Kuid sellega ansambli hitikett veel ei katkenud.

The Platters on jätnud oma jälgi plaadistusajalukku üsna mitmel moel. Kui "My Player" vallutas USA poptabeli tipu, oli see esimene kord, kui selle saavutusega sai hakkama mustanahaliste lauluansambel. 1958 ilmunud Plattersi uus üllitis "**The Twilight Time**" aga tähistas muusikaturunduses ühe ajastu lõppu ja täiesti uut algust. Selle singli kõige kuumemal müügi-perioodil teatas Mercury Records, et kavatseb lõplikult loobuda 78-kiirusega plaatide ehk nn. "savipätside" valmistamisest ja alustada 45-kiirusega singlite tootmist. Kolmandaks uuen-duseks rütmimuusikaäris võib pidada Mercury tellimusele "Twilight Time'ist" vändatud kolmeminutilist filmiklippi, millest tehti erinevate telejaamade jaoks 200 koopiat. Teisisõnu, The Platters valmistas oma "muusikavideo" ammu enne pärisvideo leiutamist.

"Twilight Time'ist" ei uskunud Mercury Records taas, et nii vanast loost võib uuesti saada hitt. Firma paigutas laulu Plattersi uue singli "Out Of My Mind" B-poolele ning otsustas välja jätta kuulsast Dick Clarki teleshowst. Samal ajal Australia töomatkal viibinud ja otsust kuulnud Buck Ram helistas

The Platters valmistas oma "muusikavideo" ammu enne pärisvideo leiutamist.

plaadifirmasse ja teatas, et plaanib koju saabudes ettekavatsetud mõrva, kui telesaates ei kõla "Twilight Time". Kuid seegi ei aidanud. Siis haaras ohjad oma kätte Buck Rami abiline Jean Bennett. Ta helistas saatejuhile Dick Clarkile ja mängis laulu telefonitsi ette. Reaktsioon oli välkkiire: "Pagan, see on ju superhitt! Loomulikult lükkas selle kaval!". Saatejärgsel hommikul oli Mercury telefonikeskus uue plaadi tellimustest umbes.

"Twilight Time" tõusis Billboardi tippu 1958. aasta aprillis ja jõudis Briti tabelis 3. kohale, mis tõi Mercury'le sisse miljonid dollareid. Seda silmas pidades tundub üsna kummalisenä asjaolu, et kui Buck Ram pakkus Plattersi jaoks välja uue pala, muusikalist "Roberta" pärit Jerome Kerni ja Otto Harbachi kirjutatud "**Smoke Gets In Your Eyes**", astus plaadifirma juhtkond jälle risti teele ette, püüdes selgitada, et ansambel peaks vanade laulude asemel hakkama plaadistama kaasaegsemaid. Kaval Buck Ram ei viitsinud firmaga enam kembelda ja salvestas Euroopa-turneel viibinud Plattersi uue singli hoopis Pariisis. Miljonimüügi piir purunes kiiresti ja jaanuaris 1959 ilutses "Smoke Gets In Your Eyes" kolm nädalat nii USA kui Briti tabeli tipus.

Siis aga hakkasid ansambli tabama üllatavad tagasilöögid. 1959. aasta suvel arreteeris politsei Cincinnati bändi neli meesliiget, kahtlustades neid seotuses uimastite ja prostitutsiooniga. Mehed pääsesid kohtus küll terve nahaga, kuid paljud USA raadiojaamad viskasid Plattersi laulud oma mängukavast välja ja mitmed kontsertlavad tühistasid lepingud. Asi läks veelgi hullemaks, kui ansambli põhitlalaks olnud tenor Tony Williams ja bariton Paul Robi ning Zola Taylor teatasid, et lahkuvad ansamblist. Asendajad küll leiti, kuid Plattersi fluidum oli juba kadunud. Viis aastat kestnud suurepärase karjäär, mis sisaldas kolme esikohahitti, üheksat kuldplaati ja 53-miljonilist plaadimüüki, hakkas vajuma minevikku. Kuigi uue koosseisuga salvestatud vana evergreen "Harbor Lights" jõudis 1960 veel edetabeli 8. kohale, algas Plattersi allakäigutee, mis suubus vaikusse.

Popmuusikamaailmale osutatud teenete eest pääses The Platters ühena esimestest doo-wop-ansamblistest "Rock And Rolli Kuulsuste Halli". Aasta oli 1990.

NB! Ja siin mõned lingid Plattersi muusika ustele:

http://www.youtube.com/watch?v=9r2pEdc1_I&feature=related

http://www.youtube.com/watch?v=57IK6aQS_H0&feature=related

<http://www.youtube.com/watch?v=zpdaga8cXU&feature=related>

<http://www.youtube.com/watch?v=IAJD7sXvovo&feature=related>

<http://www.youtube.com/watch?v=veavEmPOuWo&feature=related>

Rohkem selgroogu kui pererahval

Loodusteadlaste sõnul on kassidel viis selgroolüli rohkem kui inimestel. Kokku on kiisudel 290 luud ja 517 lihast. Inimese kehatemperatuuriga võrreldes on kassil kogu aeg kõrge palavik: 40 kraadi! Arvatakse, et kassipidajatel on vähem südamerabandusi ja stressi ning nad elavad kauem kui kassivihkajad.

Pikka aega oli kõige vanema kassi rekordi hoidja 1939. aastal Inglismaal kasside taevasse läinud hiirekuningas nimega Puss, kellel oli vanust 36 aastat ja 1 päev. Mõni aeg tagasi aga selgus, et Texasel elanud emakass Creme Puff purustas 2005. aastal selle rekordi uljalt: tema elas nimelt 38 aastaseks!

Mis kassidel viga kava elada ja kena välja näha, kui nad magavad palju kauem kui pererahvas! Kassid on kõige rohkem magavad imetajad üldse: nende uinak kestab tervelt 16 tundi ööpäevas. Ärkvelolekuajast kulutavad nad enda puhastamiseks ja korrastamiseks ligi kolmandiku.

Rekordkassid

Kõige pisema kassi rekord on segaverelise (himaalaja ja pärsia segu) isakassi Tinker Toy käes. Kiisu kuulus ameeriklastest perele ning kaalus 680 grammi. Kõrgust oli tal vaid 7 cm ja pikkust ninaotsast sabaotsani 19 cm.

Ka kõige suurema kassi rekord on ameeriklaste käes: Nevada osariigis elav isakass Stewie pikkus on kõvasti üle meetri – 123 cm. Kõige pikemate vurrude rekord on aga meie põhjanaabrite soomlaste käes: ei oska arvata, kas mõõtmiste tegemine kulges ilma küünistuste ja hammustusteta, aga igatahes selgitati välja, et lisvesis elava Maine coon'i tõugu Missi vuntsid on 19 cm pikkused! Kõige raskema kassi rekordi võitles välja Austraalia kass Himmy, kelle kaal oli 1986. aastal 21,3 kg ja vööümberrõõd 83,8 cm. Tubli töö, kui mõelda, et kasside keskmine kaal on 5 kg.

Kõigi maade kassid, ühinege!

Kui palju on maailmas kasse? Täpset kassiloendust pole küll tehtud, kuid loodusteadlased arvavad, et neid on üle 500 miljoni – igatahes rohkem kui koeri. Kassiarmastus ehk ailurofiilia on maailmas vägagi levinud!

Kassitõuge öeldakse olevat 70–80 vahel, kuid lõviosa kiisudest on teadagi segaverelised. Kes see kassilt passi küsib!

Rahvusvahelise Kassiliidu (The International Cat Association) kodulehele on ametlikult kirja pandud 71 kodukassi tõugu.

Maailma esimene kassinäitus aga toimus Ameerikas, New Yorkis 1895. aastal.

Kord jumalate lemmik, kord nõialoom

Vanas Egiptuses arvati, et jumalad on andnud kassidele kõrgemaid võimeid ja hiirekuningatest sõltub nii mõndagi – näiteks see, kui viljakandvad on põllud ja kui palju lapsi sünnib perre. Eks omamoodi imetlust tekitasid ka kasside pimeduses hiilgavad silmad: usuti, et kiisud oskavad päeval päikesevalguse oma silmadesse salvestada – ja kes siis sellist oskust ei tahaks vallata!

16. sajandil aga süüdistati kasse ja nende nõidadeks peetud omanikke kõigis tollastes loodus- ja inimõnnetustes ning vaesed kiisud saadeti koos „saatana teenritega“ tuleriidale. Alusetud süüdistused hajusid alles 19. sajandil. Loodusteadlased avastasid, et kassil on võime kuulda ultraheli ja seetõttu näib ta ka ilmamuutusi ette aimavat – nii et kui keegi seda tähele pani ja ennustamisel ära kasutas, siis ei pruukinud ta sugugi olla nõid. Seda kasside omadust on ära kasutanud näiteks hiinlased. Väidetavalt olevat 1975. aastal märgatud, et Haichengi kesklinnas elutsevad kiisud tundsid end häirituna ja käitusid kummaliselt. Kasse usaldades evakueeriti kesklinna elanikud kohemaid, ja täiesti õigeaegselt – selgus, et järgmisel päeval tegi maavärin selles kandis kohutavat hävitustööd. Samas on hiirekuningad inimestest märksa vintskemad: näiteks hukkus septembris 1999 Taiwanis tugeva maavärina tõttu ligi kaks ja pool tuhat inimest. 80 päeva hiljem leiti aga majarusude vahelt sinna lõksu jäänud kass. Veepuuduse tõttu oli kiisu täiesti nõrkenud, kuid loomakliinikus sai ta kiiresti terveks. Eks ütle ju rahvasuugi, et kassil on üheksa elu!

Kassidest kangelasemad

Kassid on väga viljakad loomad: emakassid toovad ilmale 2–3 pesakonda aastas ja korraga sünnitavad nad 1–8 poega. Kui keegi kassimammale tüli ei tehta, siis on ta võimeline sünnitama aastas rohkem kui 100 kiisu! Kõige suurema pesakonna ilmaletoojana on kassiajaloolased registreerinud Lõuna-Aafrikas elava pärsia kassi nimega Bluebell. Bluebell sünnitas korraga 14 poega, kes kõik jäid ellu. Rekordite raamatus on viljakaima kassiemana aga kirjas kiisu nimega Dusty, kes oli aastaks 1952 ilmale toonud enam kui 420 kassipoega. Küll oleks olnud uhke kassikontsert, kui kõik need kiisud elu lõpuni emme juurde jäänuksid! Selle rekordi purustamist võib proovida igaüks, kellel on kodus kassimamma ja -papa: bioloogid väidavad, et 7 aasta jooksul saab üks kassipaar koos oma järeltulijatega hakkama just nimelt 420 hiirekuninga „tootmisega“. Naljaka rekordiga hiilgas Argentiinas elanud kassidaam Mincho, kes otsustas maapealse elu vahetada puupealse vastu. Ta kolis puu otsa ega tulnud sealt alla oma surmani. Kuue puu otsas veedetud aasta jooksul tõi ta ilmale ka 3 pesakonda kiisukesti.

Kass-õnnetooja

Elas kord tüdruk. Ta oli samasugune nagu sinagi. Ta oli 12 aastane ning ta nimi oli Kristella. Tema vanemad olid aga peaaegu iga päev tööl ning ta oli kodus põhiliselt ükski, sest tal ei olnud õdesid ega vendi.

Oli suvevaheaja viimane nädal. Kristella ärkas ning mõtles: „Nõme, varsti jälle kooli!“ Ta läks kööki, et midagi hamba alla pista ja leidis külmkapist natuke saia ja juustu. Ema ja isa olid juba ammu tööle läinud ning kell hakkas kaks saama. Kristella läks oma tuppa, et internetti surfama minna. Kuid just siis märkas ta oma kapi peal mingit lipikut. See oli sedel. Aga kellelt?

„Kallis Kristella! Me läheme täna isaga Soome ja jääme sinna mitmeks päevaks. Kui sa tahad kaasa tulla, siis ole poole kolmeks minu töö juures. Buss läheb 2.35. Sinu emme.“

Kristella pakkis ruttu asjad kokku ning jooksis bussi peale. Kui buss tuli, siis hakkas ta raha välja otsima, aga oh õudust: tal oli raha koju ununenud.

Kristella hakkas kodu poole jooksma – ta ei saanud kellegi juurde minna, sest keegi polnud ta sõber ja tal polnud ka õdesid-vendi. Ta nuttis.

Siis ilmus ta ette üks armas kiisuke, kes ütles: „Võta mind endale ning su elus muutub kõik.“

Kristella ehmus ning jooksis minema. Kui ta uuesti peatus, et puhata, tuli kass uuesti ning ütles: „Võta mind endale ning su elus muutub kõik!“

Kristella jooksis ära ning mõtles: „Ma olen lihtsalt segane! Rääkivat kassi pole olemas.“

Kuid Kristella juurde ilmus uuesti kass ning ütles: „Võta mind enda juurde!“

Tüdruk võttis julguse kokku ning küsis: „Kes sa oled?“

Kass vastas: „Olen kass, kes toob inimestele õnne! Kas sa tahad mind endale?“

Kristella oli nõus ning võttis kassi endale. Möödus kuus aastat. Kristellal oli palju sõpru. Tema vanemad elasid aga ikka Soomes.

Ühel päeval küsis üks noormees Kristella kätt. Kristella oli rõõmuga nõus. Nad abiellusid ning olid väga rõõmsad.

Ühel hommikul tuli kass Kristella juurde ja ütles: „Kristella, sina oled nüüd õnnelik. Ma lähen nüüd mõnele teisele inimesele õnne tooma.“

Kristella jättis nuttes kassiga hüvasti ja elas õnnelikult edasi ning tal oli palju järglasi.

Kui sa aga näed kuskil tänaval kedagi, kes nutab või on kurb, siis ütle talle, et kassike on tema poole teel. Ja usu või ära usu: ta tuleb!

Rutt Poolakene Kalmetu Põhikooli 7. klassist

Maribel Kose Puurmani Gümnaasiumist

Taiger

Minu kiisu nimi on Taiger, ta on väga valge. Tal on kohev saba, ja ees veel käia pikk elurada.

KREETE-LISETT REMMELGAS
Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi 3. klassist

Kurri

Me kassi nimeks Kurri, kes on vahel kuri. Kurri on parajalt paks, ja talle ei meeldi meie taks. Talle meeldib magada ja mitte saada pragada. Talle meeldib väga kala ja ka väike vorstipala. Ta peab end kodus bossiks, ja ei salli me koera Bosset.

EMMA VILL
Kilingi-Nõmme Gümnaasiumi 3. klassist

Kristina Jõgi Puurmani Gümnaasiumist

TOMY®

P₂E_B 1378 2011,3

TOMICA rongid sõidavad ilma piilupardita

Igäüks teab, mis juhtub siis, kui rong see sõidab tsuh-tsuhtsuht ja piilupart on rongijuht! Kuigi Ellen Niidu „Rongisõidu” piilupart on kindlasti juba vanaks targaks pardiks saanud ja võib-olla pole ta aastaid enam kraavi sõitnud – TOMICA linnas teda siiski igaks juhuks vedurisse ei lasta!

Oot-oot, mis linn see TOMICA siis on?

TOMICA linn pole meie kandis veel väga tuntud koht, kuid noortele meistriteestele on see üks mõnus paik. Nagu ikka, nii algab sellegi linna ehitamine väikestest nukerdamistest: tasapisi valmivad hooned, maanteed ja raudteed ning siis vajatakse juba ka autosid ja garaaže, ronge, raudteejaamu ja tunneleid.

Ka meil Eestis peaks rongiliiklus peatselt elavnema. Raudse ruunaga saab mõnusasti ühest linnast või külast teise rännata – eriti siis, kui piilupart on reisijal korviga kaasas, mitte vedurijuhi ametis.

Huvitav oleks aga teada, missugused rongid liiguvad meie kandis 100 aasta pärast? Täpselt on seda kindlasti raske öelda, aga fantaaseerida pole kunagi keelatud!

Pange oma fantaasiad paberile ja saatke toimetusse enne 5. aprilli 2011.

Parimatele rongifantasööride vahel loosime välja TOMICA raudteekraami REKATOLT! NB! TOMICA linna ja REKATO internetipoe leiavad huvilised aadressil: www.rekato.ee

